Norfund

STATENS INVESTERINGSFOND FOR NÆRINGSVIRKSOMHET I UTVIKLINGSLAND

VIRKSOMHETSRAPPORT **2010**

SKAPER VERDIER | BEKJEMPER FATTIGDOM

DETTE ER NORFUND

Norfund - Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland - ble opprettet av Stortinget i 1997. Norfund har til formål å medvirke med egenkapital og annen risikokapital, samt yte lån og stille garantier til utvikling av bærekraftig næringsvirksomhet i utviklingsland. Hensikten er å etablere levedyktig, lønnsom virksomhet som ellers ikke ville blitt igangsatt på grunn av høy risiko. Gjennom investeringer i lønnsomme bedrifter og overføring av kunnskap og teknologi, bidrar Norfund til fattigdomsreduksjon og økonomisk utvikling i fattige land. Norfund investerer alltid sammen med partnere, norske eller utenlandske.

Norfund er et særlovsselskap eid av staten ved Utenriksdepartementet, og Miljø- og Utviklingsministeren er konstitusjonelt ansvarlig statsråd. Virksomheten skal utøves i samsvar med grunnleggende prinsipper for norsk utviklingspolitikk. Styret oppnevnes av Kongen i statsråd. Norfund og våre internasjonale søsterorganisasjoner omtales ofte som Development Finance Institutions (DFIer). Norfund tilføres kapital over bistandsbudsjettet og er det viktigste norske virkemiddelet for å bekjempe fattigdom ved å fremme bærekraftig økonomisk vekst. En velfungerende privat sektor og tilgang til risikokapital er viktige forutsetninger for at utviklingsland skal utvikle sine økonomier og bli integrert i verdens-økonomien på best mulig måte.

Geografisk er Norfunds hovedsatsingsområder det sørlige Afrika og Øst-Afrika, og fondet har kontorer i Nairobi og Johannesburg. I tillegg fokuserer Norfund på enkelte land i Sørøst-Asia og Mellom-Amerika, og har et regionkontor i San José. I løpet av 2011 vil det også opprettes et kontor i Bangkok.

INNHOLD

INNLEDING 2
Forord 2
Viktige hendelser i 2010 4
Analyse: Vannkraft for utvikling 6

NORFUND SOM UTVIKLINGSINVESTOR 11

NORFUNDS INVESTERINGSPORTEFØLJE 17

FORNYBAR ENERGI 23

FINANSINSTITUSJONER 29

SMB-FOND 35

INDUSTRIELLE PARTNERSKAP 41

ORGANISASJON OG LEDELSE 49

VERDEN I ENDRING – NORFUND I TAKT

I 2010 var vesten fortsatt sterkt preget av finanskrisen, mens vekstmotorene i verdensøkonomien, Kina, India, Brasil og Russland (BRIC), dro den globale økonomien med en kraft på nesten samme nivå som tidligere. I BRIC-landene bidrar veksten til å løfte millioner ut av fattigdom. Utviklingen i BRIC er også avgjørende for veksten i andre utviklingsland, og særlig viktig er Kinas rolle i Afrika. De siste tiårene har asiatiske utviklingsland toppet vekststatistikkene, mens analyser viser at frem mot 2015 vil hele 7 av de 10 raskest voksende økonomiene være å finne i Afrika. Vi ser konturene av en ny økonomisk verdensorden.

Norfund jobbet i 2010 målrettet videre etter en strategi godt tilpasset et nytt verdensbilde og behovene i verdens utviklingsland: Geografisk fokuserer vi på Afrika sør for Sahara, og de største investeringsbeløpene går til vekstdrivende infrastruktur innen energi og finansinstitusjoner. Målt i antall prosjekter har vi investert mest i små og mellomstore bedrifter, som er byggesteinene i utvikling av lokalt næringsliv og arbeidsplasser.

Satsingen på næringsutvikling innenfor bistanden ble i fjor evaluert. Her får Norfund svært positiv vurdering som et effektivt virkemiddel, og det anbefales at Norfund får en mer sentral rolle i norsk utviklingsarbeid. Riksrevisjonen ser også meget positivt på Norfunds utvikling. I deres oppfølging av tidligere forvaltningsrevisjoner som ble lagt frem i november 2010, fremheves som positivt vår høye andel investeringer i minst utviklede land (MUL), arbeid med rapportering av utviklingseffekter og tilnærming til risikostyring.

Blant investorer uten samme utviklingsmandat som Norfund, oppfattes våre prosjekter som "spennende – men svært risikofylte". Det er åpenbart høy risiko forbundet med å investere i nye bedrifter i lite utviklede økonomier. For å lykkes med krevende investeringer arbeider Norfund langsiktig og målrettet med å bygge kompetanse. Gjennom 14 års virksomhet har vi utviklet Norges fremste miljø for investeringer i utviklingsland. Gode finansielle resultater og avkastning på 11 prosent siden oppstart vitner om høy kompetanse og solid investeringshåndverk.

Resultatene de siste årene har gjort at vi i dag har satt oss langt mer ambisiøse mål med hensyn til å være katalytisk, det vil si å trekke med oss betydelige mengder privat kapital inn i fattige land. Fornybar energi er det området hvor vi har hatt størst suksess med dette: Vi har lykkes kommersielt med å bygge vannkraftverk i mellominntektsland, og opplever nå stor interesse for prosjekter i mindre utviklede land og i samarbeid med nye aktører. Men våre finansielle resultater viser at det også er mulig å utvikle lønnsomme prosjekter i andre sektorer, for eksempel finans og landbruk. Derfor håper vi at flere norske investorer vil bli med oss for ytterligere å øke investeringsvolumet i områder som sårt trenger økonomisk vekst. Afrika er i dag der Kina var på første del av 1990-tallet. Mange private investorer angrer i dag på at Kina-bølgen gikk dem forbi. Nå finnes de samme mulighetene i Afrika!

De største utfordringene i vår tid er kampen mot fattigdom og begrensing av global oppvarming. For å skape vekst og løfte mennesker ut av fattigdom er tilgang til stabil elektrisitet essensielt. Klimahensynene tilsier at en størst mulig andel av denne elektrisiteten bør komme fra fornybare kilder. SN Powers suksess med utbygging og produksjon av fornybar energi i fattige land med basis i norsk vannkraftkompetanse og kapital er hovedårsaken til at Norfund i statsbudsjettet for 2011 har fått en betydelig kapitaløkning. Midlene er øremerket en styrket satsing på fornybar energi. Den økte kapitalen og instruksen om å utvikle nye og mer tilpassede virkemidler vil prege 2011. Vår målsetning er å stimulere til økt utvikling av fornybar energi-prosjekter og trekke med oss flere partnere.

Som organisasjon har Norfund befestet rollen som en sentral aktør i norsk bistandsarbeid, samtidig som vi stadig utvikler nye partnerskap med sterke norske investormiljø. Norfunds kompetanserolle strekker seg utover vår investeringsvirksomhet. Vi vil være en pådriver for å utvikle nye investeringsinstrumenter og bygge et miljø for investeringer i utviklingsland i Norge. Vi er i kontinuerlig dialog med blant annet GIEK og ulike banker, og håper å danne et "cluster" av aktører og kompetanse som kan investere i raskt voksende, men fattige land.

Den lokale kompetansen er likevel det viktigste verktøyet for å identifisere, etablere og følge opp investeringsprosjektene. I tillegg til våre kontor i Johannesburg, Nairobi og Costa Rica, vil vi i løpet av 2011 åpne et kontor i Bangkok. Selv om Thailand ikke er innenfor vår investeringsstrategi, er dette det naturlige utgangspunktet for arbeid i Laos, Kambodsja, Vietnam og etter hvert også Myanmar.

I 2010 fikk Norfund tilført 629 millioner og investerte 844 millioner kroner. Dette viser at vi har lykkes med vår overordnede tilnærming: Lønnsomme prosjekter gir ytterligere kapital som kan finansiere mer næringsaktivitet.

Vi i Norfund er stolte av vårt bidrag til utvikling av næringsliv i utviklingsland. Vi vil fortsette vårt målrettede arbeid for lønnsomme og bærekraftige prosjekter i årene som kommer, og vi vil styrke arbeidet med å synliggjøre mulighetene som finnes i fattige land, ikke minst i Afrika, for norske investorer og bedrifter.

God lesning!

Kjell Roland
Administrerende direktør

TABELL 2 – NYE INVESTERINGER I 2010

Region	Navn	Sektor	Land	Instrument	Mill NOK
Afrika	Family Bank Limited Kenya	Mikrofinans	Kenya	Egenkapital	18,0
	Basecamp Explorer Kenya Ltd	Turisme	Kenya	Egenkapital	9,0
	Banco Terra	Bank	Mosambik	Egenkapital	28,9
	Socremo	Mikrofinans	Mosambik	Egenkapital	12,6
	Matanuska Africa	Jordbruk	Mosambik	Mezzanine	4,9
	TPS Rwanda	Turisme	Rwanda	Egenkapital	12,7
	TPS Rwanda	Turisme	Rwanda	Lån	15,8
	Casquip Starch	Jordbruk	Swaziland	Egenkapital	2,4
	Casquip Starch	Jordbruk	Swaziland	Lån	3,1
	Agrica	Jordbruk	Tanzania	Egenkapital	60,8
	Pride Architects	Tjenesteyting	Uganda	Lån	2,5
	DFCU Limited	Bank	Uganda	Lån	57,7
	Agri-Vie	Jordbruk	Afrika	Fond	64,9
	European Financing Partners SA	Investeringsfond	Afrika	Lån	78,1
Asia	Hattha Kaksekar Ltd	Mikrofinans	Kambodsja	Lån	12,2
	Brac Bank	Finansielle tjenester	Bangladesh	Mezzanine	40,2
	Frontier Fund	Investeringsfond	Bangladesh	Fond	58,6
	ASEAF II	Investeringsfond	Sør-øst Asia	Fond	29,3
Latin-Amerika	SN Power Invest (SNPI)	Fornybar energi	Brasil	Egenkapital	292,8
Resten av verden	Interact Climate Change Facility (ICCF)	Fornybar energi	Globalt	Lån	39,1
Totalt					**844**

VIKTIGE HENDELSER I 2010

JANUAR

- Fondet Grofin Africa Fund gjør til sammen åtte investeringer (tre i Sør-Afrika, to i både Nigeria og Tanzania og en i Rwanda). Investeringene er innenfor en rekke bransjer, bl.a. industri, tekstil/møbler, varehandel og logistikk, og retter seg utelukkende mot små entreprenører.

FEBRUAR

- Norfund investerer i tekstilprodusenten CIEL Textile på Madagaskar gjennom fondet I&P Capital II

MARS

- Norfund gir lån til Pride Architects boligprosjekt i Uganda gjennom småbedrifts-låneordningen
- Norads evaluering av bistand til næringsutvikling gir Norfund svært positiv omtale

JULI

- Norfund investerer i hotellkjeden TPS Rwanda. Pengene går til bygging av lodge for fjellgorilla-turisme
- Norfund inngår avtale om å investere i Family Bank i Kenya
- Norfund investerer 65 millioner kroner i det afrikanske jordbruksfondet Agri-Vie

AUGUST

- Norfund arrangerer den årlige sommerkonferansen. Temaet er viktigheten av investeringer i SMB-sektoren i utviklingsland, og over 200 ulike interessenter deltar på arrangementet
- Fondet CLDF investerer i bredbåndselskapet Planet Pry LDT i Kambodsja

SEPTEMBER

- Norfund skyter inn 61 millioner kroner i egenkapital i risplantasjen Agrica i Tanzania
- Selskapet Green Resources er første skogbruk i verden som får registrert karbonkreditt under Voluntary Carbon Standard (VCS)
- Sammen med våre nordiske søsterfond arrangerer Norfund konferansen Business for Development og lanserer en nordisk kommisjon for økte investeringer i utviklingsland

Totoral vindmøllepark, Chile

APRIL

- Norfund arrangerer et seminar hvor Javier Santiso, leder for OECDs Development Centre, holder et innlegg om omveltningene i verdensøkonomien

MAI

- Fondet Aureos Africa Fund investerer i sementfabrikken Athi River Mining i Kenya
- Norfund arrangerer et seminar for å presentere vårt arbeid med utviklingseffekter

JUNI

- Norfund investerer i elektronikk-distributøren Tran anh Digital World i Vietnam gjennom Aureos South Asia Fund

OKTOBER

- SN Power åpner to nye kraftverk i Chile og Allain Duhangan-kraftverket i India
- Norfund investerer 40 millioner kroner i BRAC Bank i Bangladesh
- Norfund går inn som deleier i økoturisme-selskapet Basecamp Explorer Kenya
- Statsbudsjettet legges frem: Norfund får en kapitaløkning på 415 millioner for økt satsing på fornybar energi i 2011

NOVEMBER

- Norfund investerer 59 millioner kroner i fondet Frontier Fund i Bangladesh
- Banken DFCU i Uganda gis en kapitaløkning gjennom et lån på 58 millioner kroner
- Avdelingen Strategi og Analyse opprettes for å styrke analytisk støttearbeid
- Riksrevisjonen gir god tilbake-melding til Norfund i oppfølgingen av forvaltningsrevisjonen

DESEMBER

- Norfund øker sin investering i EDFI fondet European Financing Partners (EFP) med 78 millioner kroner
- Det kenyanske IT-selskapet Craft Silicon (en investering gjennom fondet Fanisi) vinner en afrikansk entreprenørskapspris
- Bygging av SN Powers kraftverk Cheves i Peru begynner

VANNKRAFT FOR UTVIKLING

Mange utviklingsland lider under en kritisk mangel på energi, spesielt landene i Afrika sør for Sahara. Uten tilstrekkelig og pålitelig kraftforsyning er det umulig å etablere og utvikle bedrifter og skape den økonomiske veksten som er grunnleggende for å redusere fattigdom på en bærekraftig måte. Vannkraftpotensialet i Afrika er mindre utviklet enn på noe annet kontinent, og over de to siste tiårene har utbyggingen av denne ressursen stort sett stoppet opp. Investeringene i produksjonskapasitet har vært utilstrekkelige siden begynnelsen av nittitallet og i hovedsak vært basert på kostbart fossilt brensel. Med vår industrihistorie og kapital, har Norge en unik mulighet til å bidra til økt bruk av fornybar energi i utviklingslandene og vise at det er mulig å kombinere høy økonomisk vekst og utvikling med lave klimautslipp.

Megawatt, megawatt, megawatt

For å vokse ut av fattigdom er ingenting viktigere enn tilgang på energi. Utviklingslandene har et desperat behov for mer elektrisitet til næringslivet og for å dekke husholdningenes grunnleggende behov for energi til matlaging, oppvarming og belysning. Hele 1,5 milliarder mennesker mangler tilgang til strøm, og ytterligere én milliard har kun tilgang til en upålitelig elektrisitetsforsyning.

Mangel på energi utgjør et betydelig hinder for økonomisk utvikling. Upålitelig strømforsyning kan redusere veksten i BNP med opptil to prosentpoeng årlig: Daglige strømbrudd fører til store tap av salgsinntekter for næringslivet. I tillegg bruker mange en stor andel av inntjeningen på dyre og forurensende dieselaggregater. Myndighetene på sin side tyr til kortsiktige nødløsninger ved å bygge store diesel- og tungoljegeneratorer. For mange land utgjør disse en betydelig del av produksjonskapasiteten. Dette koster dem dyrt – opptil fire prosent av BNP for noen land – og hindrer mulighetene for å finansiere andre, langsiktige løsninger.

Industrilandenes historie viser sammenhengen mellom BNP og elektrisitetsforbruk (se figur 1). Norge er et godt eksempel – den absolutte fattigdommen ble bekjempet etter en langvarig og kontinuerlig økonomisk vekst basert på tilgang til tilstrekkelig og pålitelig strøm. Til sammenligning er dagens elektrisitetsforbruk i Uganda og Mosambik henholdsvis 2 og 16 prosent av forbruket i Norge før annen verdenskrig. Vi mener slagordet "megawatt, megawatt, megawatt" slår an tonen for hva som trengs i Afrika.

Det største hinderet

I Afrika har 30 av 53 land et kronisk kraftunderskudd. Mangel på kraft er en spesielt stor utfordring i Afrika sør for Sahara, der den gjennomsnittlige forsyningsgraden er under 25 prosent. Ifølge Verdensbankens *Enterprise Survey* utgjør mangelen på stabil elektrisitet det største hinderet for bedrifter i denne regionen. Nesten halvparten av alle bedriftene i undersøkelsen rangerer dette som sin største utfordring. Manglende tilgang på elektrisitet og finansielle tjenester ble oppgitt som langt større hindre enn andre stereotypiske afrikanske utfordringer som korrupsjon og politisk utstabilitet.

Om man ser bort fra Sør-Afrika, har de resterende 47 landene i Afrika sør for Sahara installert produksjonskapasitet på nivå med Norge. Det er behov for betydelige investeringer. Fossilt brensel vil ha en rolle å spille, men det finnes en bedre mulighet: å utnytte regionens enorme potensial for vannkraft og andre fornybare energiformer.

To tapte tiår

Per i dag er bare 5 prosent av vannkraftpotensialet i Afrika utnyttet (se figur 2).

Til tross for sitt store potensial, har landene i Afrika sør for Sahara bygget ut svært lite vannkraft de siste to tiårene. Siden tidlig på nittitallet har

tre fjerdedeler av veksten i produksjonskapasiteten vært basert på fossilt brensel (se figur 3).

Kapasitetsveksten har likevel ikke vært tilstrekkelig til å holde følge med befolkningsveksten. Produksjonskapasiteten per capita gikk ned med 21 prosent fra 1990 til 2008 (se figur 4). *Over de siste to tiårene har altså kraftforsyningen i Afrika sør for Sahara blitt stadig knappere og mer forurensende.*

Akselererende CO_2-utslipp

Økningen i samlede CO_2-utslipp frem til i dag skyldes i svært stor grad økonomisk vekst i de industrialiserte landene – OECD-landenes andel av utslippene i perioden 1850 til 2006 utgjør alene 64 prosent. Utslipp fra land utenfor OECD øker imidlertid i høyt tempo (se figur 5). De fremvoksende økonomiene, spesielt BRIC-landene, vil stå for det meste av utslippene fremover.
For å gå mot et lavutslippssamfunn uten å begrense mulighetene for vekst i utviklingslandene, vil det være avgjørende med en rask utbygging av fornybare og andre rene energikilder.

Nøkkelen til suksess er å vise utviklingslandene at økonomisk vekst med et begrenset utslipp av klimagasser er mulig. Fornybar energi er den mest effektive måten å hjelpe dem over til en vekst som er basert på et lavt karbonforbruk.

Mange former for fornybar energi kan være aktuelle avhengig av lokale forhold. Energi fra vann, vind, sol, biomasse og geotermisk varme kan alle være attraktive valg. Elektrisitet fra solceller kan være spesielt godt egnet til bruk i områder

FIGUR 1 – ENDRINGER I BNP OG NETTO STRØMFORBRUK PER CAPITA

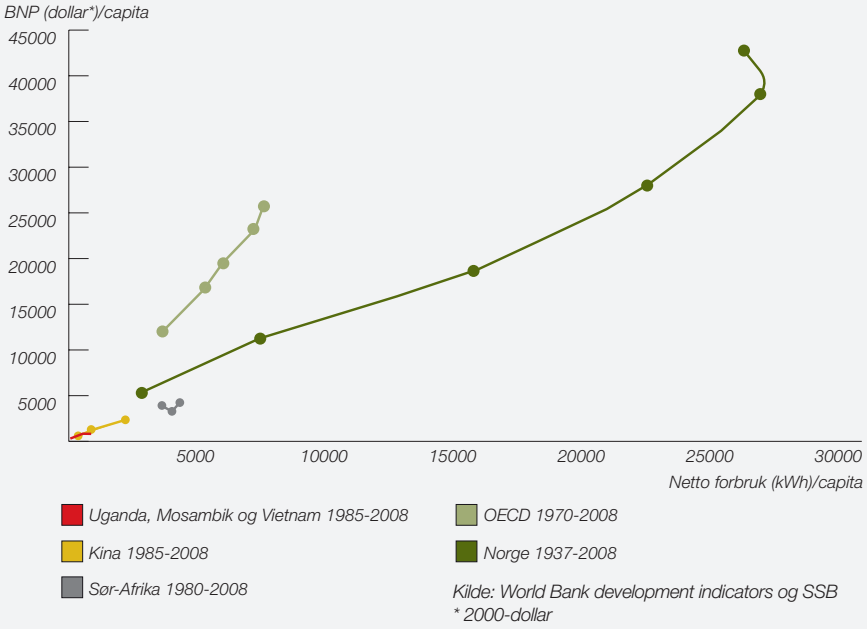

Kilde: World Bank development indicators og SSB
** 2000-dollar*

FIGUR 2 – FAKTISK PRODUKSJON I PROSENT AV TEKNISK UTNYTTBAR VANNKRAFT

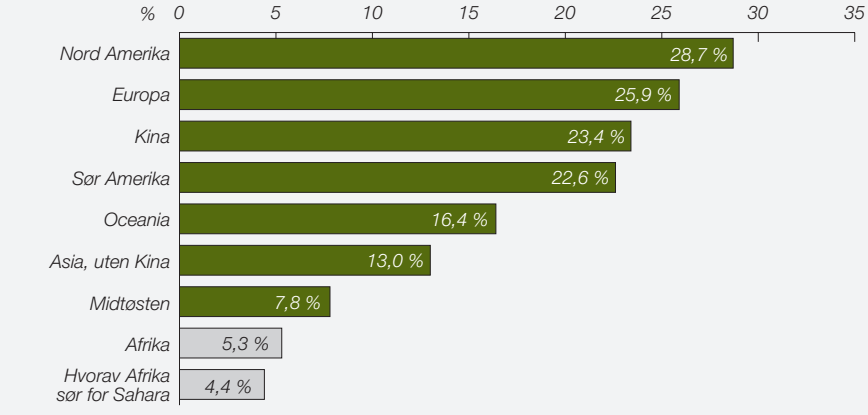

Kilde: World Energy Council

FIGUR 3 – PRODUKSJONSKAPASITET I AFRIKA SØR FOR SAHARA UTENOM SØR-AFRIKA

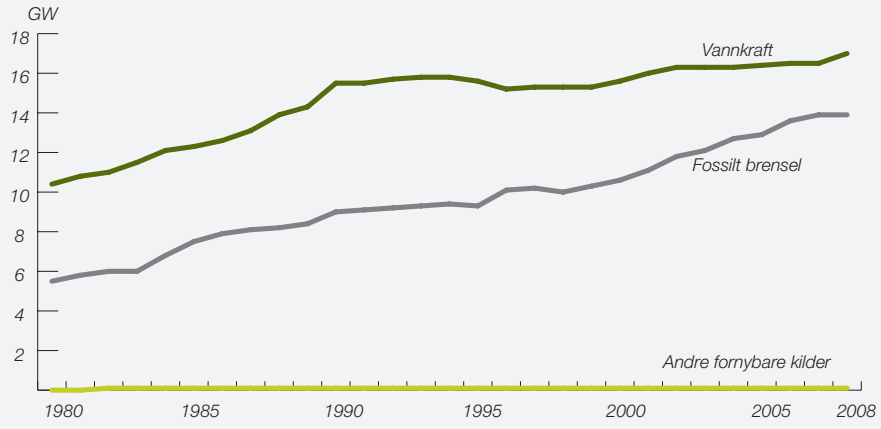

Kilde: U.S. Energy Information Administration

FIGUR 4 – PRODUKSJONSKAPASITET PER CAPITA I AFRIKA SØR FOR SAHARA UTENOM SØR-AFRIKA

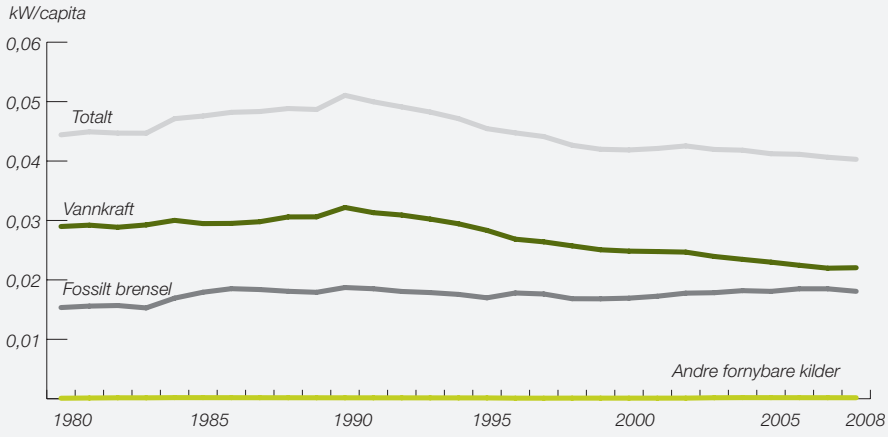

Kilde: U.S. Energy Information Administration

som ikke er, eller i rimelig fremtid vil bli, knyttet til elektrisitetsnettet. Vindkraft kan også være aktuelt i mange områder, avhengig av tilgang til nett og vindforhold. Men i motsetning til andre former for fornybar energi er vannkraft en etablert teknologi som kan konkurrere med fossilt brensel. Vannkraft kan derfor levere billig elektrisitet uten behov for kostnadskrevende subsidier som sjelden er bærekraftige for utviklingslandene på lang sikt.

For å tilrettelegge for en fremtid med lavt karbonforbruk, vil det imidlertid kreves omfattende investeringer. For utviklingslandene blir det anslått at kostnadene kan komme opp i 175 milliarder dollar årlig innen 2030 for å redusere karbonutslippene til et nivå som kan holde den globale temperaturøkningen under 2 °C. Dette er bare mulig hvis store, private investeringsmidler blir mobilisert – bevilgninger fra forgjeldede vestlige regjeringer vil ikke være tilstrekkelige.

Vår suksesshistorie

Norfund og Statkraft etablerte i 2002 SN Power. SN Power er nå en ledende kommersiell investor og utvikler av vannkraftprosjekter i fremvoksende markeder. Selskapet opererte i 2010 17 kraftverk i fem land og produserte elektrisitet tilsvarende forbruket til 10 millioner mennesker. Reduksjonene i CO_2-utslipp var 1,6 millioner tonn. Basert på investeringene SN Power har under planlegging, forventes dette tallet å stige til ti millioner tonn i året innen 2016 – tilsvarende det totale årlige CO_2-utslippet fra all veitrafikk i Norge per i dag.

De 2,3 milliarder kronene Norfund har investert i SN Power har blitt supplert med mer enn det tidobbelte fra andre investorer – totalt 24 milliarder kroner. Dette er et perfekt eksempel på hvordan offentlig kapital kan utløse betydelige investeringer i fornybar energi for å møte utviklingslandenes energibehov.

Hvordan Norge kan gjøre en forskjell

Utvikling av Afrikas vannkraftpotensial er en strategi det er umulig å angre på: *Uten en betydelig vekst i kraftproduksjonen i Afrika, er ingen vellykket og bærekraftig kamp mot fattigdom mulig.*

Men å hjelpe landene med å utvikle sine uutnyttede vannkraftressurser krever betydelige økonomiske ressurser, spesialisert teknisk kunnskap og tilstrekkelige forberedelser til å kunne håndtere de miljømessige og sosiale påvirkningene utbyggingen kan ha. I tillegg til kompleksitet i utbygging, øker forhold relatert til hydrologi og geologi risikoen i investeringene. Landenes juridiske og reguleringsmessige rammer er også avgjørende, og investorer må vurdere investeringsklimaet som tilstrekkelig stabilt og attraktivt for en langsiktig eksponering.

For å oppskalere investeringene i fornybar energi tilstrekkelig, må begrensede offentlige midler brukes slik at de mobiliserer betydelige mengder privat kapital og industriell kompetanse. Norges omfattende ekspertise innenfor vannkraft og andre fornybare teknologier, energiselskaper med behov for nye utfordringer og tilgjengelig investeringskapital, gir oss en enestående mulighet til å lede an og vise at å kombinere høy økonomisk vekst og utvikling med lave klimautslipp er mulig.

FIGUR 5 – ÅRLIGE UTSLIPP I MILLIONER TONN CO_2

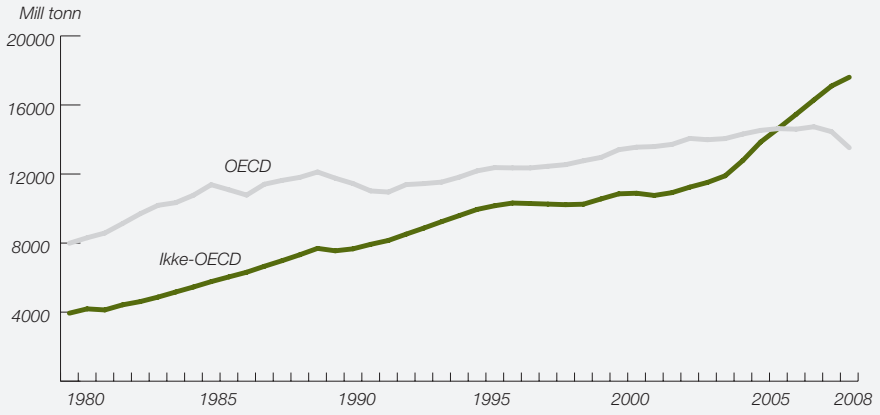

Kilde: BP Statistical Review of World Energy 2010

Bygging av vannkraftverket Bugoye, Uganda.

ToughStuff-kunde.

SMÅ LYS – STOR EFFEKT

Mer enn 580 millioner mennesker i Afrika har ikke tilgang til elektrisitet. Vanlige kilder til lys og energi er stearinlys, parafinlamper, biomasse og dieselaggregat. Disse er ofte dyre og forurensende. Helseplager som astma, bronkitt, hjerteproblemer og lungekreft er utbredt. I tillegg kommer brannskader fra ulykker med stearinlys og parafinlamper. Tilgang til moderne belysning for fattige husholdninger er derfor viktig, og kan også ha positiv betydning for inntektsgenererende aktiviteter, og gi mer tid til lekselesing.

Elektrisitet er også sentralt for lading av mobiltelefoner. Telefoner har nytteverdi langt utover muligheten til å kommunisere med venner og familie. For eksempel kan mobiltelefon gi tilgang til markedsinformasjon, værmeldinger og finansielle tjenester. Imidlertid kan ladekostnadene representere opp til en tredel av mobilkostnadene for mange fattige.

Selskapet ToughStuff har utviklet robuste og billige 1 watts solcellepanel. Panelene kan brukes til å lade en lampe; det kan kobles til en radio; det kan lade et reservebatteri; eller det kan lade mobiltelefoner. ToughStuff har solgt over 700 000 produkter, og i 2010 besluttet Norfund å investerer 33 millioner kroner i selskapet for å bidra til ytteligere oppskalering av virksomheten. Sammenlignet med utgiftene til parafin, stearinlys, engangsbatterier og mobillading sparer brukeren inn investeringen på 2-3 måneder.

ToughStuff har også utviklet et mikro-entreprenørprogram der de i samarbeid med mikrofinansinstitusjoner og frivillige organisasjoner hjelper entreprenører å skape sin egen arbeidsplass ved videresalg eller utleie av ToughStuff-produkter. På Madagaskar har for eksempel den lokale landsbyentreprenøren Tahiry startet med natt-utleie av lamper. I dag har han to ansatte og leier ut 115 lamper som gir lys til over 10 prosent av beboerne i landsbyen.

KAPITTEL 2

NORFUND SOM UTVIKLINGSINVESTOR

NORFUND SOM UTVIKLINGSINVESTOR

Ingen land har kommet ut av fattigdom uten økonomisk vekst. Det er derfor ingen motsetning mellom å jobbe for finansiell avkastning og utvikling: Gjennom ansvarlige investeringer i bærekraftige bedrifter bygges lønnsomt lokalt næringsliv. Norfund ble etablert i 1997 for å medvirke med kapital til gode prosjekter som ellers ikke ville blitt igangsatt grunnet høy risiko. For å oppnå dette følger Norfund en strategi med geografisk konsentrasjon om utvalgte, svært fattige regioner, samt i sektorer med høy utviklingseffekt.

Mandat

Fattige land trenger investeringer i lønnsomme bedrifter som kan skape sysselsetting, generere skatteinntekter og bringe inn kompetanse og teknologi, og dermed bidra til økonomisk og sosial utvikling.

Norfunds *mandat* er å skape bærekraftig næringsvirksomhet i utviklingsland ved å etablere og utvikle levedyktige, lønnsomme bedrifter som ellers ikke ville blitt igangsatt som følge av høy risiko.

For Norfund innebærer dette at vi gjør investeringer som er *addisjonelle* i forhold til hva som ellers ville skjedd i markedet, det vil si at vi investerer der det er mangel på kapital og kompetanse.

Målsettingen om å være addisjonell har to dimensjoner:

1. Vi bidrar til at det gjøres *flere* investeringer i vanskelige land og prosjekter fordi vi er villige til å påta oss mer risiko og kostnader enn de fleste private investorer.

2. Vi bidrar til *bedre* investeringer fordi vi prioriterer prosjekter med stor utviklingseffekt og styrker utviklingseffektene gjennom aktivt eierskap og støtte til utvikling av bedriftene.

I tillegg er vi *katalytiske* ved å mobilisere privat kapital og ekspertise som ellers ikke ville vært tilgjengelig i fattige land.

FIGUR 6 – NÆRINGSUTVIKLING SOM VIRKEMIDDEL I FATTIGDOMSBEKJEMPELSE

Strategi
Norfunds strategi er utformet slik at vi kan oppfylle mandatet i Norfund-loven på en best mulig måte, og reflekterer overordnede prioriteringer i norsk bistandspolitikk.

Å etablere lønnsomme og bærekraftige bedrifter i noen av verdens fattigste og minst utviklede land er vanskelig og risikabelt. Det krever kompetanse og kunnskap på en rekke områder. Grunnmuren i vår strategi er derfor kompetansebygging.

Som finansiell investor må Norfund først og fremst ha kompetanse om investeringer og risikohåndtering. Vi må kjenne rammebetingelsene i de land og sektorer vi investerer i, bedriftene og deres ledelse, og partnerne vi investerer sammen med. For å ha best mulig kunnskap om rammebetingelser og politikk, har Norfund konsentrert investeringene om et begrenset antall land. Viktige kriterier for valg av disse landene har vært å prioritere Afrika, sikre en høy andel av investeringer i land klassifisert som Minst Utviklede Land (MUL) og inkludere flest mulig land som er viktige i norsk utviklingssamarbeid. Dette er land der mangelen på kapital og kompetanse er særlig fremtredende (se klaff side 2).

I tillegg har Norfund valgt å konsentrere seg spesielt om fornybar energi og finansbransjen, sektorer hvor vår virksomhet gir spesielt høye utviklingseffekter. Tilgang på energi og et fungerende bank- og finanssystem er avgjørende infrastruktur for utvikling. Dette er også sektorer hvor kompetanse av internasjonal kvalitet kan mobiliseres hos norske og utenlandske samarbeidspartnere.

FIGUR 7 – NORFUNDS FIRE INVESTERINGSOMRÅDER: UTVIKLINGSBEGRUNNELSE OG VIRKEMIDLER

FINANS-INSTITUSJONER	SMB-FOND	FORNYBAR ENERGI	INDUSTRIELLE PARTNERSKAP
BYGGE FINANSIELL INFRASTRUKTUR	STYRKE SMÅ OG MELLOMSTORE BEDRIFTER	BYGGE ENERGI-INFRASTRUKTUR	RISIKOKAPITAL DER UTVIKLINGS-EFFEKTEN ER SPESIELT STOR
Hvorfor Svært mange privatpersoner og mindre bedrifter har ikke tilgang til finansielle tjenester **Hvordan** • Investere i SMB-banker, fond og mikrofinans • Partnerskap med Norsk Mikrofinans Intitiativ (NMI)	**Hvorfor** • Lokale fond er en god måte å tilby kapital til SMB-segmentet • Lokale kapitalmarkeder må styrkes • Svak eksisterende formell økonomi **Hvordan** • Investere gjennom eksisterende PE-fond eller sette opp nye hvor nødvendig • Mobilisere norsk kapital	**Hvorfor** Tilgang til elektrisitet er en forutsetning for økonomisk vekst **Hvordan** • Sette opp veldrevne selskaper som kan bygge produksjonskapasitet og levere strøm • Mobilisere norsk kapital og ekspertise	**Hvorfor** • Store utviklingseffekter av nyetableringer og høyrisikoprosjekter • Behov for kompetanse og teknologi i Afrika sør for Sahara og MUL **Hvordan** • Identifisere solide industrielle partnere • Være langsiktige og aktive deleiere av prosjekter

Norfunds ledergruppe. Fra venstre: Rune Selmar, Hege Elisabeth Seel, Ola Nafstad, Elin Ersdal, Mark Davis og Kjell Roland.

FIGUR 8 – NORFUNDS INVESTERINGSPROSESS: HVORDAN SIKRE LØNNSOMME OG ANSVARLIGE INVESTERINGER

	KARTLEGGE	INVESTERE	EIE	EXIT
HOVEDFOKUS	Vi leter ikke etter perfekte bedrifter, men prosjekter med potensial for *både* finansielle resultater og høye utviklingseffekter	Benytte de best tilpassede investeringsinstrumenter og etablere avtaler som sikrer gode prosjekter	Aktivt eierskap for å oppnå finansielle resultater og utviklingseffekter	Realisere gevinst og gi selskapene det beste utgangspunktet for videre bærekraftig virksomhet
KRAV	• Land og industrier omfattet av strategien: – Verdens minst utviklede land – Finansinstitusjoner, fornybar energi og små og mellomstore bedrifter • Utelukkede virksomheter: – Våpen, tobakk, alkohol, truede dyrearter osv. – I strid med internasjonale lover og konvensjoner	• Egenkapital eller lån • Sammen med partnere (Norfunds eierandel normalt under 35 %) • Avtalefestede standarder – IFC for miljø og sosiale forhold – Nulltoleranse for korrupsjon	• Hvor aktiv eier Norfund skal være tilpasses det enkelte prosjekt • Dersom avtalefestede krav brytes kan engasjementet oppheves i henhold til avtale	• Eierskap i 4-10 år • Oppnå høyest mulig finansiell avkastning på investeringen • Sikre bedriftene det beste utgangspunktet for videre drift
NORFUNDS KJERNE-KOMPETANSE	• Forstå forretnings-konsept og lønnsom-hetspotensiale • Forstå mulige positive og negative effekter på omgivelsene • Vurdere kvalitet på partnere • Vurdere alle risikoer ved prosjektet • Utnytte stort nettverk gjennom regionalkontor	• Benytte beste investeringsinstrument • Finne riktige investe-ringspartnere med like standarder • Etablere gode avtaler som insentiverer alle parter til å både levere finansielt og til å følge standarder • Etablere prosesser for god eierstyring	• Oppfølging og påvirkning gjennom styrearbeid • Utarbeidelse og oppfølging av handlingsplaner • Standardheving over tid. Skape en kultur i selskapet for kontinuerlig forbedring av eierstyring og miljø- og sosiale standarder. • Tilskuddsordninger for å ytterligere øke utviklingseffektene av investeringen	• Identifisere mulige kjøpere • Verdivurdering • Klargjøre investerings-prosjektene for salg eller overførsel
PROSESS	• Besøk ved bedrift • Grundig dialog (typisk 6-12 måneder) • Legges frem for investeringskomiteen for beslutning om videre prosess	• Forhandlinger • Investeringsbeslutning i investeringskomiteen eller styret • Avtaleinngåelse	• Kontinuerlig oppfølging gjennom løpende dialog og styrearbeid • Årlig rapportering av utviklingseffekter • Rutiner for rapportering ved større ulykker og dødsfall	• Forhandlinger • Selge eierandeler eller innbetaling av lån

En ansvarlig investor
At investeringene skal være bærekraftige er et hovedelement i Norfunds mandat. Finansiell bærekraft er viktig fordi kun lønnsomme bedrifter overlever i lengden. Like viktig er sosial og miljømessig bærekraft for å ta vare på menneskene og naturressursene. På lang sikt er det her ingen motsetning. For Norfund er god finansiell avkastning en forutsetning for å skape utviklingseffekter fordi investeringene skaper positive ringvirkninger gjennom arbeidsplasser, skatteinntekter osv.

Norfunds tre hovedmål som en ansvarlig investor er: 1) å ivareta vårt mandat fra eier, 2) å redusere risiko for negativ påvirkning på miljø og sosiale forhold, og 3) å bidra til standardheving på miljø- og arbeidsforhold, eierstyring og selskapsledelse. Norfund ønsker å skape og utvikle veldrevne selskaper med gode relasjoner til ansatte, lokalmiljø og myndigheter.

Disse hovedmålene står sentralt både i evalueringen av potensielle investeringsprosjekter og i oppfølgingen av prosjekter i vår portefølje. For å sikre gode investeringsbeslutninger har Norfund en investeringskomite som behandler alle investeringer. Komiteen ledes av en ekstern person for å sikre uavhengige vurderinger til Norfunds saksbehandling, og den fungerer som et rådgivende organ for daglig leder.

Norfund arbeider systematisk med å øke HMS-standarden ved våre investeringer. I 2009 var det dessverre flere dødsulykker i bedrifter vi har investert i. For å forbedre sikkerheten ble det iverksatt en rekke tiltak. I 2010 er antallet ulykker redusert betydelig, og vi mener dette viser verdien av å være en aktiv og ansvarlig eier.

NORDISK SAMARBEID FOR ØKTE INVESTERINGER

Nordisk næringsliv har omfattende kompetanse som investorer og forretningsbyggere. Norfund mener denne kompetansen bør utnyttes bedre i arbeidet med å utvikle privat sektor i utviklingsland. Vi skulle gjerne sett at flere av de nordiske selskapene samarbeidet med oss om investeringer i utviklingslandene, et ønske vi deler med våre nordiske søsterfond Swedfund (Sverige), Finnfund (Finland) og IFU (Danmark). For å sette fokus på dette arrangerte de nordiske utviklingsfondene en konferanse i Oslo i september, og det ble nedsatt en nordisk kommisjon for bærekraftig økonomisk utvikling ledet av tidligere statsminister Kjell Magne Bondevik. I tillegg til Bondevik består kommisjonen av følgende personer:

- Hans Dalborg, tidligere styreleder i Nordea AB
- Anne Brunila, visedirektør i Fortum Corporation
- Christian Rynning-Tønnesen, administrerende direktør i Statkraft AS
- Sten Scheibye, styreleder i Novo Nordisk AS

Kommisjonen vil jobbe aktivt for å få flere virksomheter til å se de kommersielle mulighetene som finnes i utviklingsland. Samtidig har kommisjonen som mål å få politikere til å forstå betydningen av investeringer for å skape bærekraftig økonomisk vekst i fattige land. Frem til en oppfølgingskonferanse i Finland høsten 2011 jobber kommisjonen med en rapport om temaet.

Norges ledende fagmiljø
Norfund har det største fagmiljøet i Norge for investeringer i utviklingsland. Av totalt 45 ansatte, jobber 32 direkte med investeringene og følger prosjektene gjennom alle fasene i investeringsprosessen. Vi bruker vårt store eksterne nettverk av seniorpersoner med ekspert- og styrekompetanse for rekruttering til styreposisjoner i porteføljeselskap hvor dette er aktuelt.

For best å ivareta og bygge kompetanse er Norfund organisert i tre sektorbaserte investeringsavdelinger: Finansinstitusjoner og SMB-fond, industrielle partnerskap og fornybar energi. De ansatte på våre tre regionkontor (Johannesburg, Nairobi og Costa Rica) rapporterer direkte til avdelingslederne. I løpet av 2011 vil vi også åpne et kontor i Bangkok for å få nærhet til de asiatiske landene vi investerer i.

Vi har to dedikerte ekspertstillinger som følger opp arbeid med utviklingseffekter, miljø og sosiale aspekter.

I 2010 ble avdeling for strategi og analyse opprettet for å styrke fagmiljøet og arbeide mer målrettet mot interessenter og samarbeidspartnere i Norge og Norden. Med vår erfaring og kompetanse har Norfund en viktig rolle som informasjonsformidler og deltaker i den norske debatten relatert til investeringer og bedriftsutvikling i utviklingsland.

Internasjonalt samarbeid
Gjennom organisasjonen European Development Finance Institutions (EDFI) samarbeider Norfund med de europeiske søsterfondene. Ulike arbeidsgrupper i EDFI jobber med tema som måling av utviklingseffekter, sikring av sosiale

standarder i prosjektene og retningslinjer for bruk av tredjeland (OFS). Det er også satt opp to finansieringsmekanismer, EFP og ICCF, for å enkelt kunne gi syndikerte lån til prosjekter godkjent av en av partnerne. I 2010 investerte Norfund i begge disse fondene. I tillegg ble det igangsatt et eget nordisk samarbeid for å øke interessen i nordisk næringsliv og investormiljø for investeringer i utviklingsland (se infoboks side 15).

Norfunds tilskuddsordning
For å forsterke vår rolle som utviklingsinvestor kan Norfund bruke tilskuddsmidler i tillegg til den kommersielle investeringskapitalen. Tilskuddsmidlene brukes på tre områder:

1. *Prosjektutvikling:* Denne kategorien omfatter i hovedsak prosjektstøtte tidlig i utviklingsprosessen av prosjekter som ikke finner oppstartsfinansiering i markedet fordi andre investorer oppfatter dem som for risikable eller for kostbare.

2. *Styrke utviklingseffektene:* En viktig utviklingseffekt av Norfunds virksomhet er bidraget til å utvikle kompetanse og kultur for god virksomhetsledelse, samt å ta hensyn til miljømessige og sosiale forhold i våre investeringsbedrifter.

3. *Et utvidet samfunnsansvar:* Våre bedrifter opererer i lokalsamfunn som ofte er lite utviklet og mangler tilgang til elementære tjenester og servicetilbud. Dette skaper behov for at bedriftene tar et bredere samfunnsansvar gjennom å bidra til helse, utdanning og generell utvikling av lokalsamfunnet.

For mer informasjon om tilskuddsordningen, se egen årsrapport.

Opplæring i risplanting, Agrica, Tanzania

Låneporteføljen
I 2001 overtok Norfund en låneportefølje fra Norad bestående av 48 lån. 14 var i Afrika, 11 i Sørøst-Asia inkludert Kina, 18 i Sør-Asia, fire i Latin-Amerika og ett i Øst-Europa. 44 prosent av lånene var på under 5 millioner kroner, og rentebetingelsene på samtlige var myke (under normal markedsrente).

Lånesaldoen ved utgangen av 2010 var på 18 millioner kroner og hadde en anslått verdi på 2 millioner kroner. Siste avdragstermin forfaller i 2011. Samlet hadde Norfund ved utgangen av 2010 mottatt 385 millioner kroner i renter og avdrag.

Anbudsgarantiordningen
Ordningen administreres av GIEK på vegne av Norfund og skal stimulere norske bedrifter til å engasjere seg i fattige land. De minst utviklede landene og Norges samarbeidsland har høyest prioritet. Det gis dessuten prioritet til deltakelse fra SMBer. I 2010 ble fire søknader behandlet og 0,2 millioner kroner utbetalt i erstatninger. Anbudsgarantiordningen har belastet Norfunds resultat med 0,5 millioner kroner i 2010.

Veiledningskontoret
Veiledningskontoret for næringsvirksomhet i utviklingsland gir norske bedrifter enklere tilgang til informasjon og veiledning om økonomisk støtte, samt finansiering av næringsvirksomhet i fattige land. Kontoret hører administrativt til Norfund og er fysisk lokalisert hos Norad. Kontoret hadde 270 henvendelser i 2010 mot 290 i 2009. Mer enn 60 prosent av de landspesifikke henvendelsene angår land i Afrika, med Sør-Afrika, Kenya, Uganda og Tanzania på topp. Blant asiatiske land dominerte India, Vietnam og Bangladesh. Land i Latin-Amerika er lite representert i henvendelsene.

KAPITTEL 3

NORFUNDS INVESTERINGSPORTEFØLJE

NORFUNDS INVESTERINGSPORTEFØLJE

I løpet av 2010 inngikk Norfund 20 nye investeringsavtaler for 844 millioner kroner, og ved utgangen av året hadde Norfund investeringsavtaler for til sammen 5,8 milliarder kroner. 46 prosent av de nye investeringene var i Afrika, og 45 prosent i minst utviklede land (MUL). Norfunds investeringer hadde en avkastning på 10 prosent i 2010.

Afrika
Norfund har et økende fokus på Afrika sør for Sahara. I 2010 investerte vi om lag 385 millioner kroner i regionen. Totalt var 46 prosent av nye investeringsavtaler i Afrika sør for Sahara, men ser vi bort i fra SN Power var det 70 prosent (se tekstboks denne siden). I 2009 var totalandelen høyere (78 prosent), men som det fremgår av figur 9 økte andelen nye investeringer i Afrika om SN Powers investeringer holdes utenfor.

Figur 10 viser den geografiske sammensetningen av Norfunds avtalefestede portefølje ved utgangen av 2010. 37 prosent av porteføljen var i Afrika, mens 34 prosent var i Latin-Amerika og 27 prosent i Asia. De store andelene i Latin-Amerika og Asia skyldes i hovedsak SN Powers investeringer i fornybar energi. Ser vi på Norfunds portefølje ved utgangen av 2010 uten SN Powers investeringer, var 64 prosent av investeringene i Afrika.

Minst Utviklede Land (MUL)
Behovet for Norfunds investeringer er som regel større desto fattigere et land er. 45 prosent av Norfunds nye investeringsavtaler i 2010 var i MUL (se tekstboks side 20 for definisjon), 9 prosent i lavinntektsland og 4 prosent i mellominntektsland (se figur 11). 41 prosent av de nye investeringene var i høyere mellominntektsland og skyldes en stor SN Power investering i Brasil. Norfunds totale portefølje hadde en MUL-andel på 38 prosent ved utgangen av 2010 når investeringene i SN Power holdes utenfor.

Oppstartsbedrifter
Å starte en virksomhet fra grunnen av innebærer høy risiko. Nye prosjekter har ofte utfordringer med å tiltrekke seg privat kapital, men kan ha stort potensial for lønnsomhet og positive utviklingseffekter. Oppstartsbedrifter er derfor en viktig og betydelig del av Norfunds virksomhet. Denne typen investeringer er svært krevende i forhold til eieroppfølgingen, og Norfund er derfor avhengig av gode industrielle partnere i prosjektene. Av Norfunds nye investeringer i 2010, var 20 prosent oppstart av ny virksomhet, mot 31 prosent i porteføljen totalt.

Tilpassede finansielle instrumenter
For Norfund er det viktig å arbeide slik at vi mobiliserer ytterligere kapital fra andre investorer. Egenkapital har vanligvis høyere risiko enn lån, og gjennom egenkapitalinvesteringer er Norfund katalytisk ved at banker og andre private aktører i større grad kan gi lån med sikkerhet. I Norfunds portefølje (figur 12) utgjør direkte egenkapital[1] 54 prosent, indirekte egenkapitalinvesteringer gjennom fond 31 prosent og lån 15 prosent. Med indirekte egenkapitalinvesteringer menes at Norfund investerer i fond som videre investerer egenkapital i selskaper. Av nye investeringsavtaler i 2010 var 57 prosent direkte egenkapital, 25 prosent lån og 18 prosent indirekte egenkapital gjennom aktive eierfond.

Inn- og utbetalinger til investeringene
I løpet av 2010 har Norfund utbetalt 635 millioner kroner til investeringene. Dette er på nivå med 2009 hvor det ble utbetalt 619 millioner kroner, mens det i 2008 ble utbetalt 883 millioner kroner.

Samlet har Norfund fått 340 millioner kroner innbetalt fra investeringene i 2010. De største innbetalingene har vært

PRESENTASJON AV DEN GEOGRAFISKE FORDELINGEN AV NORFUNDS PORTEFØLJE UTEN SN POWER

Norfunds investering i SN Power utgjør litt under halvparten av Norfunds samlede investeringer. SN Power har imidlertid andre geografiske satsingsområder enn Norfund. For å få et riktigere bilde av Norfunds egen geografiske satsing presenterer vi derfor også porteføljen uten SN Powers investeringer.

Norfund arbeider for at SN Power skal investere mer i Afrika og MUL. Dette var hovedgrunnen for etableringen av SN Power AfriCA.

1 Egenkapital inkluderer rene egnekapitalinvesteringer og mezzanine lån.

nedbetaling av lån fra CIFI på 10 millioner dollar, salg av aksjer i SN Power AfriCA til TrønderEnergi og BKK, og innbetalinger fra realiseringen av TMP.

Arbeidsplasser

Ved utgangen av 2010 var det totalt 165 000 ansatte i bedrifter i Norfunds investeringsportefølje. Antall ansatte i 2009 var til sammenligning 148 000. Økningen i antall sysselsatte skyldes hovedsakelig at en del fond har gjort nye investeringer i løpet av 2010, og at noen av disse selskapene har mange ansatte[2].

111 000 var ansatt i selskaper Norfund indirekte har investert i gjennom fondsforvaltere. 54 000 var ansatt i bedrifter som Norfund har investert i direkte, og av dem var omtrent 34 000 ansatt i mikrofinansinstitusjoner.

53 000 av de 165 000 ansatte var kvinner. Dette gir en kvinneandel på 32 prosent, som er en liten økning i forhold til i 2009 da andelen var 29 prosent.

Skatteinntekter

Selskaper i Norfunds investeringsportefølje innbetalte i 2010 2,7 milliarder kroner til lokale myndigheter. Beløpet er ikke vektet i forhold til Norfunds eierandel i selskapene, og ekskluderer inntektsskatten fra selskapenes ansatte. Til sammenligning var det totale skattebidraget 4,2 milliarder kroner i 2009. Nedgangen skyldes først og fremst at GrameenPhone gjorde siste nedbetaling på sitt lån og er ute av vår portefølje. Selskapet var i 2009 den største skatteyteren i porteføljen.

Ser man kun på selskapsskatt, og kun på Norfunds direkte egenkapitalinvesteringer, utgjør Norfunds vektede skatte-

FIGUR 9 – ANDEL NYE INVESTERINGSAVTALER I AFRIKA

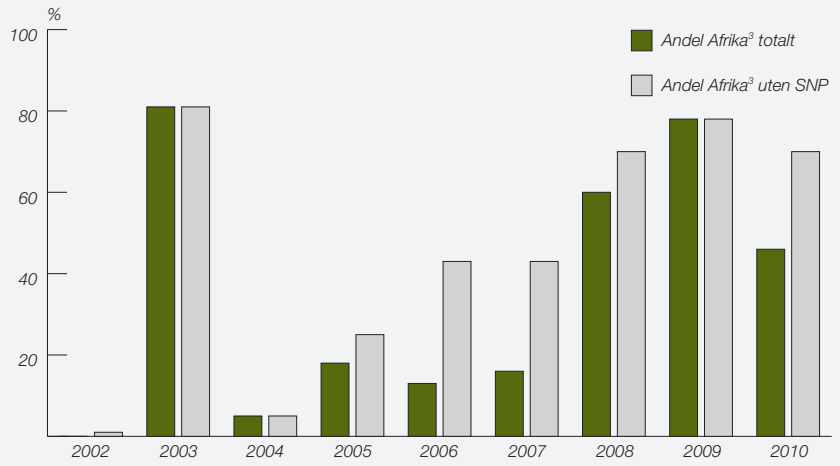

FIGUR 10 – PORTEFØLJE OG NYE INVESTERINGER PER REGION

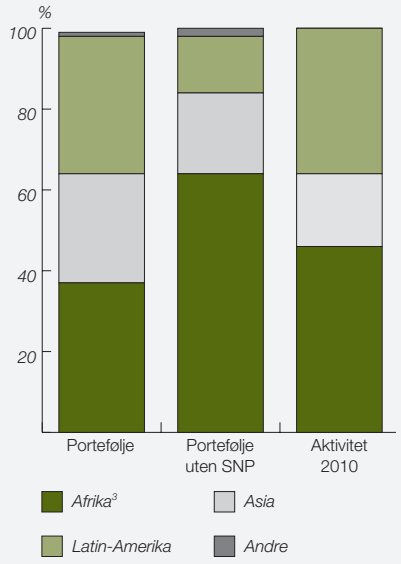

FIGUR 11 – PORTEFØLJE OG NYE INVESTERINGER FORDELT PÅ OECD/DAC KLASSIFISERING

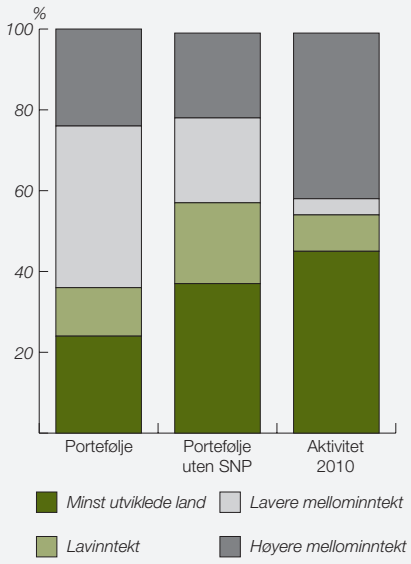

2 På grunn av mangelfull rapportering fra noen av fondenes porteføljeselskaper, er det reelle antallet ansatte trolig en del høyere enn 165 000.

3 Så å si alle investeringer i Afrika er i land sør for Sahara. Kun ett av de aktive eierfondene har en investering i nord-Afrika.

DEFINISJONER

Minst utviklede land er definert av FN som land med svært lav bruttonasjonalinntekt (BNI), med underutviklet bruk av menneskelige resurser (i følge Human Assets Index) og som er vurdert som økonomisk ustabile.

Lavinntektsland er land med BNI per innbygger på under 935 amerikanske dollar i året.

Lavere mellominntektsland har BNI per innbygger på mellom 936 og 3705 amerikanske dollar.

Høyere mellominntektsland har BNI per innbygger på mellom 3706 og 11455 amerikanske dollar.

bidrag i forhold til eierandelen 36 millioner kroner. Dette er et forholdsvis lavt tall, og skyldes at mange av de største skattebetalere i Norfunds portefølje ikke er egenkapitalinvesteringer, og dermed heller ikke med i det vektede tallet. I tillegg er mange av egenkapitalinvesteringene i selskaper i en tidlig fase uten regnskapsmessig overskudd, og som dermed betaler lite eller ingen selskapsskatt.

Norfund betaler i liten grad kildeskatt på renter og utbytte. Det skyldes for det første at Norfund ikke er skattepliktig i Norge, ulike skatteavtaler mellom landene Norfund har investert i og Norge, samt at mange land ikke har kildeskatt på renter og utbytter til utenlandske investorer. Av kildeskatten som er betalt, er 0,55 millioner kroner skatt av renter og utbytte av Norfunds investeringer i Kambodsja.

Økende risiko i porteføljen

Norfunds mandat innebærer at vi skal investere i utfordrende markeder. For å være en addisjonell utviklingsinvestor har Norfund de siste årene dreid sin portefølje mer mot de minst utviklede landene, sektorer med høyere risiko og i økende grad vært med på å starte opp nye bedrifter. Videre tilpasser Norfund sitt investeringsengasjement for å være katalytisk, og dette medfører i mange tilfeller å investere gjennom mer risikofylte instrumenter som egenkapital.

Positiv avkastning på porteføljen

En positiv avkasting på våre investeringer betyr at vi lykkes med å skape lønnsomme bedrifter. Norfund har siden oppstart hatt en gjennomsnittlig årlig avkastning på 11 prosent. Med avkastning menes her internrente av kontantstrømmen til og fra investeringene, inkludert investeringenes antatte verdi ved utgangen av året. Som det framgår av tabell 3 har avkastningen variert betydelig fra år til år. Med Norfunds risikoprofil vil avkastningen også variere betydelig fremover. For å få en bedre forståelse av Norfunds avkastning er det derfor viktig å se på avkastningen over en lengre periode. Investeringene innen finansinstitusjoner og fornybar energi har gitt best avkastning over tid, og da spesielt investeringen i SN Power. Holder vi SN Power utenfor har Norfund hatt en avkastning i investeringsvaluta på seks prosent siden oppstart.

I 2010 var avkastningen 10 prosent i investeringsvaluta, og alle investeringsområdene hadde positiv avkastning. Lønnsomheten varierer både mellom investeringsområdene, instrumenter og ulike regioner, og spesielt Sentral-Amerika er blitt negativt påvirket av den økonomiske utviklingen i USA.

Norfund gjennomfører årlig verdivurderinger av alle investeringene i porteføljen. Verdivurderingene er beste estimat på den virkelige verdien av investeringene ved årsslutt og skjer i samsvar med "International Private Equity and Venture Capital Valuations Guidelines".

Den endelige lønnsomheten av våre investeringer vil først bli klar når verdiene realiseres. Våre verdivurderinger viser

TABELL 3 – AVKASTNING (IRR) I INVESTERINGSVALUTA

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Siden etablering (1997)
SMB-fond	-5 %	-15 %	-4 %	17 %	1 %	32 %	4 %	5 %	10 %	6 %
Finansinstitusjoner	19 %	4 %	18 %	10 %	9 %	27 %	9 %	6 %	9 %	9 %
Fornybar energi	0 %	17 %	1 %	-3 %	44 %	14 %	25 %	3 %	11 %	13 %
Industrielle partnerskap	-9 %	-22 %	-28 %	2 %	-19 %	16 %	10 %	12 %	7 %	-1 %
Total	**-4 %**	**7 %**	**-1 %**	**4 %**	**24 %**	**17 %**	**21 %**	**4 %**	**10 %**	**11 %**

Tabellen viser Norfunds avkastning på investeringene, eksklusiv Norfinds driftskostnader.

seg ofte å være noe konservative, og er derfor ofte under verdien ved endelig realisering av investeringene.

Avsluttede investeringer
Norfund har realisert fire investeringer i 2010: En fondsinvestering i Vietnam, en fondsinvestering i Bosnia, en egenkapital-investering i Kenya og et lån i Bangladesh. I Vietnam Equity Fund investerte Norfund totalt 0,88 millioner euro og har fått tilbake 1,81 millioner euro, med en gjennomsnittlig årlig IRR på 106 prosent. Gjennom denne investeringen har Norfund bidratt med egenkapital til utvikling av vietnamesisk næringsliv i en viktig omstillingsperiode.

Horizonte BiH var ett av de første fondene Norfund gikk inn i. Fondet har bidratt til å bygge opp bedrifter i Bosnia og Herzegovina, men har ikke levert finansielt.

Craft Silicon er en teknologibedrift i Kenya, hvor Norfund investerte 2 millioner dollar på vegne av Fanisi Venture Capital Fund i påvente av at fondet ble etablert og investeringen skulle bli forvaltet av fondet. Investeringen ble i 2010 solgt for 2,1 millioner dollar til fondet i henhold til avtale, og selskapet er i dag en av Fanisis porteføljebedrifter. Selskapet vant i 2010 prisen "Africa Entrepreneurship Award".

Norfund ga i 2004 et lån på 10 millioner dollar til GrameenPhone som en oppfølgingsinvestering av et tidligere lån opprinnelig gitt av Norad som Norfund overtok i 2001. Norfunds lån er nedbetalt med siste avdrag i 2010 og har gitt en gjennomsnittlig årlig IRR på 9 prosent. Norfunds lån var viktig for å sikre at selskapet fikk bankfinansiering i 2004, og var dermed et bidrag til at GrameenPhone kunne utvikle seg videre. GrameenPhone, hvor Telenor eier 55,8 prosent, er i dag Bangladesh' største mobiloperatør og landets største skattebetaler.

I tillegg har CIFI nedbetalt et lån på 10 millioner dollar i henhold til plan, og TMP har også foretatt siste nedbetaling av et lån. Norfund har fortsatt investert egenkapital i CIFI og TMP.

FIGUR 12 – PORTEFØLJEN FORDELT PÅ ULIKE INVESTERINGSINSTRUMENTER

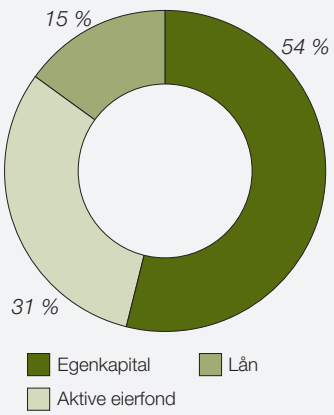

NORFUNDS RESULTAT-RAPPORTERING

Norfunds resultat påvirkes av svingninger i kursen på norske kroner relativt til relevante investeringsvaluter. Fordi Norfund har som målsetning å skape lønnsomme bedrifter i de land vi investerer i, og overskudd og gevinster skal reinvesteres i samme gruppe land, er våre resultatmål knyttet til avkastningen i investeringsvaluta, ikke norske kroner. Av den grunn og i samsvar med vårt mandat, måler vi resultatene av virksomheten i investeringsvaluta (resultat uten effekt av valutakursendringer).

TABELL 4 – NØKKELTALL AKTIVITET I 2010 OG PORTEFØLJE 31.12.2010

Investeringsaktivitet 2010	
Nye investeringsavtaler (mill kr)	844
Andel i minst utviklede land (MUL)	45 %
Andel i Afrika	46 %
Andel oppstartsbedrifter	20 %
Andel egenkapital	57 %
Andel lån	25 %
Andel fond	18 %
Antall nye investeringsavtaler	20
Utbetalt til investeringene (mill kr)	635
Innbetalt fra investeringene (mill kr)	340

Porteføljen 31.12.2010	
Investeringsavtaler (mill kr)	5 844
Andel i MUL (uten Sn Power)	38 %
Andel i Afrika (uten SN Power)	64 %
Andel oppstartsbedrifter	31 %
Andel egenkapital	54 %
Andel lån	15 %
Andel fondsinvesteringer	31 %
Antall investeringer	85
Investeringsavtaler fornybar energi (mill kr)	2 693
Investeringsavtaler mikrofinans (mill kr)	651
Netto utbetalt til investeringer (mill kr)	4 229
Sysselsetting	165 000
Kvinneandel	32 %
Innbetaling til lokale myndigheter* (mrd kr)	2,7
Norfunds vektede andel av selskapsskatt (mill kr)	36
Egenkapital (mill kr)	6 747
Samlet balanse (mill kr)	6 790

** Innbetaling til lokale myndigheter inkluderer selskapsskatt, avgifter, lisenser med mer for alle Norfunds investeringer. Tallet er ikke vektet i forhold til Norfunds eierandel.*

NORFUNDS REGNSKAPSRESULTATER

Norfund hadde i 2010 et regnskapsresultat i investeringsvaluta på 153 millioner kroner, mot 262 millioner kroner i 2009. Samlede driftsinntekter var på 221 millioner kroner, mot 307 millioner kr i 2009.

Norfund er et investeringsselskap. Norfunds driftsinntekter er som følge av dette hovedsakelig renter og utbytte. For vanlige produksjonsvirksomheter er dette klassifisert som finansposter. Fra og med 2010 er investeringen i tilknyttede selskaper en del av driften og Norfunds resultatandel fra SN Power Invest flyttet opp som en del av driftsinntekter.

Det største bidraget til driftsinntekter i 2010 er Norfunds andel av det tilknyttede selskapet SN Power Invest med 125 millioner kroner. Framgangen fra året før skyldes i stor grad gode resultater fra virksomheten på Filippinene. Renteinntektene på 49 millioner kroner økte fra 35 millioner kroner i 2009, hovedsakelig som følge av økt låneportefølje. Realiserte aksjegevinster er fra salg av aksjer i SN Power AfriCA til BKK og Trønder-Energi. Mottatte utbytter fra fond og egenkapitalinvesteringer på 25 millioner kroner er på samme nivå som i 2009. Andre prosjektinntekter er i hovedsak innbetalinger fra låneporteføljen fra Norad.

Samlede driftskostnader var 78 millioner kroner i 2010, en million kroner under 2009. De lavere driftskostnadene skyldes første og fremst mindre bruk av ekstern assistanse i forbindelse med investeringsprosjektene enn året før. Personalkostnader økte med 1 million kroner i 2010 til 45 millioner kroner. Lavere pensjonskostnader mer enn oppveies i lønnsjustering og flere årsverk. I tillegg er satsingen på kompetansehevning økt i 2010.

Det er gjort noen nedskrivninger i porteføljen i 2010. Dette gjelder spesielt for investeringer i Sentral-Amerika.

Renteinntektene på 40 millioner kroner er litt lavere enn i 2009 som følge av lavere rente på innskudd i Norges Bank (i snitt 2,1 prosent rente i 2010 mot 2,58 prosent i 2009). Andre finansposter er agiogevinster som ikke er relatert til investeringsporteføljen.

Den samlede valutaeffekten på investeringsporteføljen på 29 millioner kroner skyldes litt sterkere USD og sterkere ZAR, men svakere EUR mot norske krone. Vårt resultat etter valutaeffektene på porteføljen er 182 millioner kroner (mot 130 millioner kroner i 2009).

TABELL 5 – RESULTAT I 2010

(millioner kroner)	2010	2009
Renter (investeringer)	49	35
Realiserte gevinster	9	143
Mottatte utbytter	25	25
Andre prosjektinntekter	12	21
Resultatandel SN Power (40%)	125	82
Sum driftsinntekter	**221**	**307**
Personalkostnader	-45	-44
Andre driftskostnader	-33	-35
Sum driftskostnader	**-78**	**-79**
Nedskrivninger (-) investeringer	-29	3
Driftsresultat i investeringsvaluta	**113**	**231**
Renteinntekter	40	41
Andre finansposter	1	-9
Finansresultat	**41**	**32**
Skattekostnad	-1	-1
Resultat i investeringsvaluta	**153**	**262**
Valutaeffekter portefølje	29	-133
Resultat	**182**	**130**

KAPITTEL 4

FORNYBAR ENERGI

FORNYBAR ENERGI – GRUNNLEGGENDE FOR ØKONOMISK UTVIKLING

Økonomisk vekst er nært knyttet til økt energiforbruk, og spesielt forbruk av strøm. Upålitelig strømforsyning blir ofte angitt som et stort hinder for økonomisk vekst, spesielt blant små og mellomstore bedrifter. Uten tilgang til pålitelig elektrisitet blir bedriftene ofte avhengige av private diesel- eller bensingeneratorer, noe som gjerne er mange ganger dyrere enn strøm fra et ordinært kraftnett. Strømbrudd kan også påføre dem betydelige tap av inntekter.

HØYDEPUNKTER I 2010

- SN Powers to vannkraftprosjekter i Latin-Amerika, La Confluencia og La Higuera, ble offisielt åpnet av Chiles president. Allain Duhangan-prosjektet i India startet også driften.
- TrønderEnergi og BKK investerte i SN Power AfriCA.
- Norfund deltok i etableringen av en ny mekanisme for finansiering av prosjekter som motvirker klimaendringer, Interact Climate Change Facility (ICCF).
- Norfund fikk en kapitaløkning på 415 millioner kroner, øremerket til investeringer innen fornybar energi.

Til tross for den sterke økonomiske veksten vi har vært vitne til i mange fremvoksende markeder over de siste tiår, har investeringene i ny produksjonskapasitet ofte vært for små til å møte veksten i etterspørsel (se analyse tidligere i rapporten). Mange lokale kraftselskap må derfor ty til nødløsninger, ofte i form av et stort antall diesel- eller tungoljegeneratorer. Driftskostnadene overstiger vanligvis inntektene fra strømsalget, og forverrer kraftselskapenes dårlige økonomi. Den eneste måten å bryte denne onde sirkelen, er å øke investeringstakten i mer langsiktige løsninger basert på de naturlige energiressursene som finnes i hvert enkelt land. Selv om de er kapitalintensive, har kostnadene knyttet til teknologier for både vannkraft og vindkraft blitt betydelig redusert i løpet av de seneste år, noe som har forbedret kostnadseffektiviteten for disse fornybare energiformene.

En stor andel av vannkraftressursene i utviklingsland utnyttes ikke i dag, og mange er så vidt kommet i gang med kartlegging av vindkraftpotensial. Selv om kullkraft ofte fremstår som den billigste løsningen, er byggingen av kullkraftverk i stor skala en avskrekkende oppgave, både teknisk, økonomisk og miljømessig. De økte investeringene i fornybar energi man har sett i OECD-landene er også nødvendige i fremvoksende økonomier.

Strategi

Norfund har et sterkt sektorfokus på fornybar energi. Vår strategi er å trekke med oss solide tekniske partnere til våre satsningsland, samtidig som vi diversifiserer porteføljen vår. SN Power har vist at med den rette kombinasjonen av kapital og kompetanse, er det mulig å håndtere de mange risikoforholdene forbundet med å gjøre fornybar energi-investeringer kommersielt bærekraftige. Restruktureringen av SN Power, opprettelsen av SN Power AfriCA og bidragene fra Statkraft, TrønderEnergi og BKK er betydelige skritt for å realisere strategien vår.

Aktivitet i 2010

Flere av SN Powers anlegg ble satt i drift. I Chile ble vannkraftprosjektene La Higuera og La Confluencia åpnet av landets president. Til sammen leverer disse to prosjektene 311 MW til nettet, med en forventet årlig produksjon på 1500 GWh. Allain Duhangan-prosjektet i India ble også operativt, selv om anlegget ikke vil komme opp på full kapasitet før tunnel nummer to blir ferdigstilt i løpet av 2011.

Byggearbeidene startet på vannkraftanlegget Cheves i Peru. Prosjektet på 168 MW har vært under utvikling i mange år. Da selskapet i 2010 vant den offentlige kraftssalgsauksjonen, ble det mulig å finansiere prosjektet. I desember var finansieringen på plass med et konsortium av banker, herunder flere nordiske.

Prosjektene Bugoye og Totoral ble begge registrert under Kyoto-protokollens Clean Development Mechanism (CDM). Vannkraftverket Bugoye i Uganda har en kapasitet på 13 MW og ble utviklet sammen med TrønderEnergi. Totoral er et vindkraftverk i Chile med kapasitet på 46 MW (SN Power-investering). Dette innebærer at utslippsreduksjonene prosjektene representerer kan omsettes i penger, som vil gi et avgjørende bidrag til lønnsomheten.

SN Power AfriCA mottok kapitaltilskudd. Selskapet, som skal fokusere på Afrika og Mellom-Amerika, er nå fullt operativt. På eiersiden har Norfund solgt en samlet eierandel på 35 prosent til BKK og TrønderEnergi. Etter nedsalget eier Norfund 19 prosent av aksjene i SN Power AfriCA, i tillegg til andelen som eies indirekte gjennom SN Power (hvor Norfund eier 40 prosent). Selskapet mottok ytterligere kapitaltilskudd fra eierne i 2010, i påvente av investeringer i begge regionene selskapet retter seg mot.

Norfund bidro til etablering av Interact Climate Change Fund (ICCF). Dette er en ny samfinansieringsordning opprettet og eid i samarbeid mellom EDFI, den europeiske investeringsbanken og AFD (den statlige franske utviklings-institusjonen). Fondet beløper seg til 300 millioner euro, og har som formål å bidra til finansiering av prosjekter relatert til klimaendringer i utviklingsland. Norfund deltok i utformingen og etableringen av fondet, og har bidratt med fem millioner euro (se tekstboks denne siden).

ICCF

Interact Climate Change Facility (ICCF) ble etablert i 2010 for å øke kapitaltilgangen til prosjekter relatert til fornybar energi og utslippsreduksjon i utviklingsland. ICCF er et samarbeid mellom europeiske DFIer, og er satt opp etter samme modell som European Financing Parter (EFP). På grunn av vår kompetanse og erfaring med prosjekter innen fornybar energi, fikk Norfund en sentral rolle i arbeidet med etableringen av fasiliteten. Totalt forventes det at 350 millioner euro vil bli tilgjengelig i ordningen i løpet av 2011, og ICCF kan gi lån og garantier i størrelsesorden 10 – 45 millioner euro per prosjekt.

Utviklingseffekter
Under investeringsområdet Fornybar energi ble det for 2010 samlet inn informasjon om utviklingseffekter for to investeringer: Bugoye og SN Power.

Andel av porteføljen i MUL, Afrika, oppstartsbedrifter og egenkapital
Bare seks prosent av den avtalefestede porteføljen innen fornybar energi er i Afrika. Grunnen til dette er at SN Powers investeringer hovedsakelig er i Asia og Sør-Amerika. Kun 10 prosent av investeringene er i MUL av samme årsak. Disse andelene forventes å øke i de kommende år etter opprettelsen av det nye selskapet SN PowerAfriCA, samt en rekke andre prosjekter under utredning. 39 prosent er investert i nybyggingsanlegg, og hele 95 prosent som egenkapital.

TABELL 6 – NØKKELTALL FORNYBAR ENERGI

Investeringsavtaler	2649 mill kr
Netto utbetalt til investeringene	2 258 mill kr
Nye investeringsavtaler 2010	332 mill kr
Antall investeringer	5
Andel i minst utviklede land	10 %
Andel oppstartsbedrifter	39 %
Andel egenkapitalinvesteringer	95 %
Sysselsatte	900
Kvinneandel	16 %
Innbetaling til lokale myndigheter	61 mill kr
Norfunds vektede andel av selskapsskatt	16 mill kr
Produksjonskapasitet	1 350 MW
tilsvarende strømforbruket til	11,1 mill personer
CO_2-reduksjon	1,6 millioner tonn

Geografisk fordeling av investeringer i fornybar energi

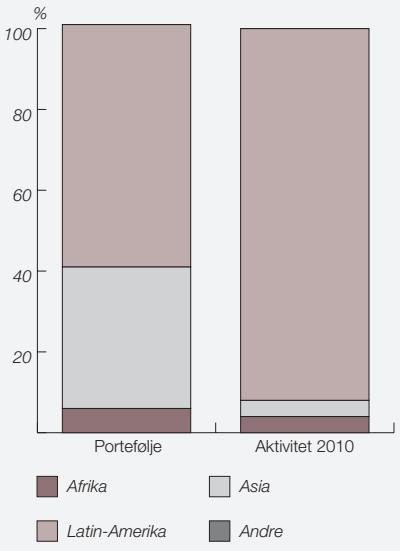

Vannkraftverk, Magat, Filipinene

Arbeidsplasser
I 2010 var det nesten 900 ansatte i porteføljens energiselskaper. 140 av disse var kvinner, hvilket utgjør en kvinneandel på 16 prosent. I tillegg jobbet mer enn 5 000 personer som kontraktører i SN Power.

Skatteinntekter
Det ble i 2010 betalt over 117 millioner kroner til lokale myndigheter i blant annet selskapsskatt, avgifter og lisenser. Vektet i forhold til Norfunds eierandel betalte fornybar energi-prosjekter 16 millioner kroner i selskapsskatt.

Kapasitet og produksjon
SN Power og Bugoye har en samlet kapasitet på 1 350 MW. I tillegg har SN Power prosjekter under utbygging som vil øke kapasiteten med 430 MW. Det jobbes også med prosjektmuligheter som kan lede til en ytterligere økning av kapasiteten med 1 600 MW.

I 2010 ble det produsert 4 317 GWh med elektrisitet ved SN Powers anlegg og ved Bugoye i Uganda.

Strømforsyning
Elektrisiteten som produseres ved SN Power og Bugoye selges til andre selskaper som formidler strøm til sluttbrukere. Sluttbrukerne er både individer og bedriftskunder. Basert på estimater for årlig strømforbruk per innbygger i ulike land, kan det gjøres beregninger på hvor mange mennesker som forsynes med strøm basert på den produserte mengden elektrisitet. For 2010 tilsvarte dette strømforbruket til 11,1 millioner mennesker.

Unngåtte klimautslipp
Utbygging av energitilgangen i utviklingsland basert på fornybar energi, reduserer behovet for energiproduksjon fra kull-, tungolje og dieselkraftverk. Kraftproduksjonen ved SN Power og Bugoye medførte at utslipp på omtrent 1,6 millioner tonn CO_2 ble unngått i 2010. Både Bugoye og en rekke av SN Powers anlegg er innlemmet i CDM-ordningen som et ledd i Kyoto-avtalen. Til sammen er det godkjent CDM-kvoter for 1,6 millioner tonn CO_2 per år. I tillegg er det estimert ytterligere 4,8 millioner tonn unngått CO_2 per år som for tiden er i en godkjenningsprosess under CDM.

Dialog med interesseorganisasjoner
Norfund har siden 2009 deltatt aktivt i et prosjekt om bærekraftige energiinvesteringer i utviklingsland, administrert av Energi Norge. Prosjektet involverer både myndigheter, interesseorganisasjoner og næringsliv. I 2010 har vi blant annet fokusert på dialog med det sivile samfunn; sammenstilling og gjennomgang av internasjonale standarder for miljø og sosiale forhold innenfor vannkraft; samt en vurdering av suksessfaktorer for fornybar energiprosjekter i utviklingsland i samarbeid med Norad.

Utsikter for 2011
Norfund har fått en tilleggsbevilgning på 415 millioner kroner for 2011, øremerket til å mobilisere ytterligere investeringer i fornybar energi.

FIGUR 13 – NYE INVESTERINGER PER ÅR, FORNYBAR ENERGI

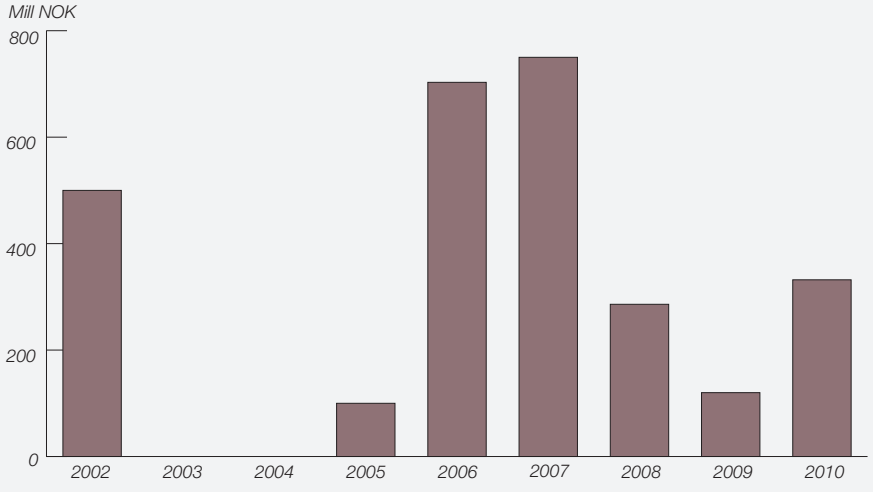

SN Power er Norfunds hovedinstrument for investeringer i fornybar energi i Sør-Amerika og Asia, og SN Power AfriCA for Afrika og Mellom-Amerika. Norfund vil fortsette med aktiv eierskapsutøvelse i selskapene, og vil særlig arbeide for at SN Power AfriCA skal lykkes med sine selskaps- og investeringsmål. Begge selskapene forventes å øke sine investeringer i løpet av 2011.

I tillegg fortsetter Norfund å arbeide tett sammen med andre investorer innen fornybar energi, og forventer at vår deltakelse vil bidra til økte energiinvesteringer i de landene vi retter oss mot. Med dette for øye har Norfund etablert en prosjektutviklingsfasilitet, et sårt tiltrengt investeringsinstrument for støtte til de siste stadiene av prosjektforberedelsene frem mot full finansiering.

10 ÅRS-JUBILEUM I NEPAL

Elvekraftverket Khimti 1 i Dolakha-distriktet i Nepal ble åpnet i 2000, og står i dag for nesten ti prosent av den totale kraftproduksjonen i landet. Kapasiteten i kraftverket er på 60 MW og årlig produksjon er 350 gigawattimer. Totalt er det investert 140 millioner dollar i anlegget hvor SN Powers eierandel er på 57 prosent.

Lokal arbeidskraft ble i stor grad brukt da kraftverket ble bygget, og det samme gjelder i dag for drift- og vedlikeholdsarbeid. I 2008 ble det gitt godkjenning til å utrede byggingen av et nytt kraftverk i tilknytning til Khimti 1, Kirne, med forventet kapasitet på 65 MW. Utredningsarbeidet for dette pågår.

Flere prosjekter for å styrke utviklingen av lokalsamfunnet er igangsatt: Elektrifisering av landsbygda i området, bygging av irrigasjons-systemer og drikkevannskilder samt støtte til lokale skoler og en sykestue er noen av initiativene.

KAPITTEL 5

FINANS-INSTITUSJONER

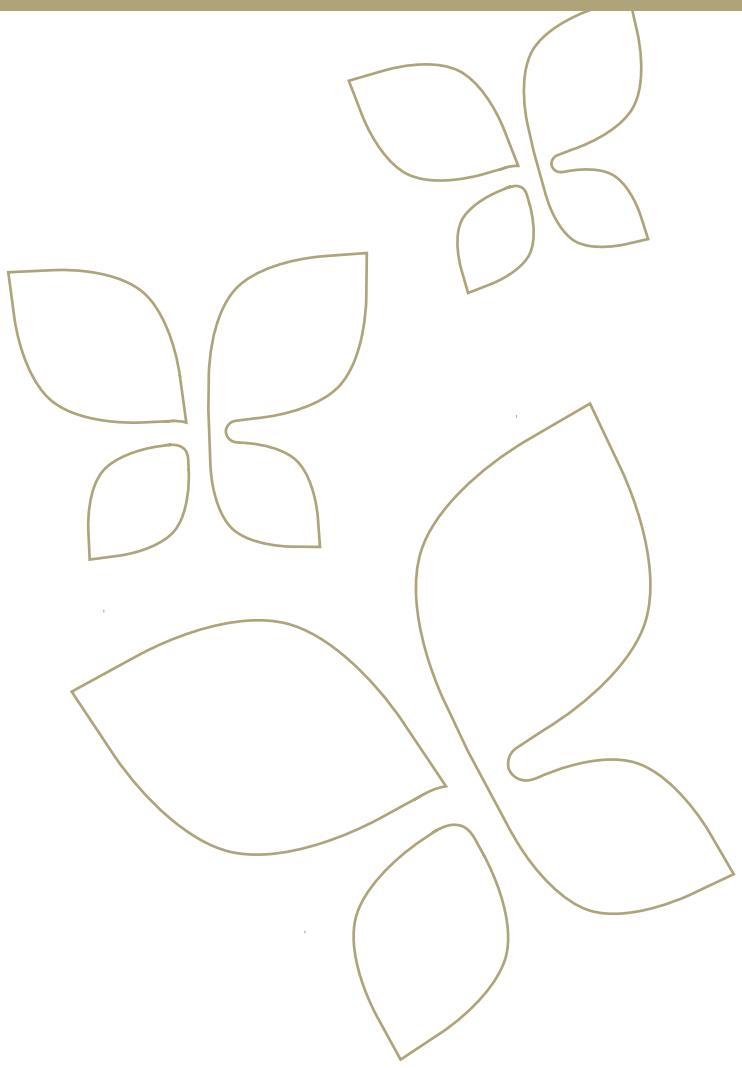

FINANSINSTITUSJONER – UTVIKLER FINANSIELLE TJENESTER TIL INDIVIDER OG BEDRIFTER

Innenfor investeringsområdet finansinstitusjoner investerer Norfund i banker, mikrofinansinstitusjoner og andre finansinstitusjoner, samt fond som investerer i finanssektoren. Formålet med å investere i og låne til finansinstitusjoner er å bidra til å utvide og effektivisere tilbudet av gode finansielle tjenester til private bedrifter og individer som har begrenset tilgang til slike tilbud i dag.

HØYDEPUNKTER I 2010

- Norfund investerte totalt 170 millioner kroner i seks prosjekter.
- Den største nye investeringen var et konvertibelt obligasjonslån på 40 millioner kroner til BRAC Bank i Bangladesh: Banken tilbyr finansprodukter og tjenester til individer og små bedrifter som har begrenset tilgang til dette i dag.
- 18 millioner kroner ble investert i en mikrofinansbank i Kenya.
- Norfund investerte 111 millioner kroner i videreutvikling av våre finansinstitusjoner i Uganda, Mosambik og Kambodsja.

Norfund ser på finansinstitusjoner som en attraktiv investeringsmulighet med god finansiell avkastning og høye utviklingseffekter. Finansinstitusjoner er et hovedsatsingsområde for Norfund, særlig for å øke tilgangen til finansiering for små og mellomstore bedrifter (SMBer).

Ved utgangen av 2010 besto investeringsområdets portefølje av totalt 26 prosjekter i Afrika, Latin-Amerika og Sør- og Sørøst-Asia. Totalt hadde Norfund forpliktet seg til 1,18 milliarder kroner i investeringer under dette investeringsområdet, hvorav 0,93 milliarder kroner var netto utbetalt.

Strategi

Investeringene er hovedsakelig i finansinstitusjoner som er eid lokalt og som har et betydelig vekstpotensial. Våre investeringer er direkte, enten i form av lån eller egenkapital, eller indirekte gjennom investeringsfond.

Norfund arbeider med banker og andre finansinstitusjoner som fokuserer på SMBer, samt i mikrofinanssegmentet. Sammen med våre partnere Ferd, DnB NOR/Vital, Storebrand og KLP, er NMI vårt viktigste redskap for å investere i mikrofinans. I tillegg investerer Norfund direkte i mikrofinans i våre prioriterte regioner hvor NMI ikke er aktive. Norfund har en mer risikofylt investeringsprofil enn NMI i sine direkteinvesteringer i mikrofinansinstitusjoner.

I Norfunds arbeid med finansinstitusjonene er vi særlig opptatt av god virksomhetsledelse, å tilby grunnleggende bankkompetanse og å oppmuntre til forbedring av interne styrings- og regnskapssystemer.

Aktivitet i 2010

2010 var et aktivt år for investeringsområdet, med fokus på oppfølging av eksisterende investeringer og sikring av tilgang på nye prosjekter i Øst-Afrika og Sørøst-Asia. Det ble inngått seks investeringsavtaler, hvorav to var helt nye prosjekter til porteføljen.

Nye prosjekter

Mikrofinansbank i Kenya: Family Bank Ltd. er en finansinstitusjon i Kenya som er aktiv i mikrofinans, personkundemarkedet og SMB-sektoren. Family Bank har en høy andel innskudd i forhold til utlån, som gir en sikrere og relativt sett rimeligere finansiering av finansinstitusjonen. Dette gir igjen gode vekstmuligheter. Norfunds investering vil øke tilbudet av finansielle tjenester til fattige og små bedrifter i landet. I 2010 investerte Norfund 18 millioner kroner i banken. Sammen med Africa Invest og FMO har vi en total eierandel i institusjonen på 20 prosent (se tekstboks side 32).

SMB i Bangladesh: Norfund deltok i et børsnotert konvertibelt obligasjonslån til BRAC Bank sammen med blant andre de to nederlandske utviklingsbankene Triodos og FMO. Dette er første gang et slikt obligasjonslån gis i Bangladesh, og det er en viktig utvikling av finansmarkedet. Norfunds

andel er 7 millioner dollar. Institusjonen er nærmere beskrevet på side 34.

Oppfølgingsinvesteringer
I tillegg til to nye prosjekter gjorde investeringsområdet flere oppfølgings-investeringer:

- Et nytt lån på 10 millioner dollar til SMB-banken DFCU i Uganda. Norfund har vært involvert i DFCU siden 2004 og eier 10 prosent av banken. Britiske CDC er største aksjonær med 60 prosent av aksjene.

- En oppfølgingsinvestering i Banco Terra på 29 millioner kroner. Banco Terra fokuserer på finansiering av jordbruks-relaterte virksomheter og bygger ut et nettverk av filialer i Mosambik. Norfund var med på å starte banken i 2006.

- En oppfølgingsinvestering i form av en kombinasjon av et lån i lokal valuta og egenkapital på til sammen 40 millioner kroner til Hattha Kaksekar Ltd. (HKL). HKL er en mikrofinansinstitusjon i Kambodsja. Norfunds eierandel er nå 17,6 prosent.

Utviklingseffekter

Andel av porteføljen i MUL, Afrika, oppstartsbedrifter og egenkapital
Innen investeringsområdet finans-institusjoner er 64 prosent av kapitalen investert i Afrika og 42 prosent i MUL. Videre er 35 prosent av investeringene i oppstartsbedrifter. 30 prosent er investert direkte i form av egenkapital, 31 prosent indirekte i egenkapital gjennom fond, og 39 prosent i lån. Den høye andelen lån skyldes at banker og mikrofinans-institusjoner i større grad trenger lånekapital enn andre selskaper.

Arbeidsplasser og skatt
I 2010 sysselsatte finansinstitusjonene Norfund har investert i totalt 58 000 mennesker, hvorav omkring 18 000 var ansatt i institusjonenes porteføljeselskaper. Sett under ett var kvinneandelen 28 prosent, mens den var nesten 37 prosent hvis vi utelater institusjonenes porteføljeselskaper.

Finansinstitusjonene betalte 675 millioner kroner til lokale myndigheter i blant annet selskapsskatt, avgifter og lisenser. Vektet i forhold til Norfunds eierandel betalte finansinstitusjonene 6,6 millioner kroner i selskapsskatt. Det vektede tallet er lavt fordi det kun inkluderer selskapsskatt fra Norfunds egenkapitalinvesteringer; Norfunds låneportefølje og andre skatter og avgifter er ekskludert.

Omfanget av finansielle tjenester
Et av Norfunds viktigste og mest grunnleggende bidrag til utvikling er å investere der det er mangel på kapital. Siden kvinner og SMBer har spesielt dårlig tilgang på finansielle tjenester, rapporterer investeringsområdet på antall lån og innskuddskonti som tilhører disse to kundegruppene.

I tillegg skal Norfund bidra til å utvide og effektivisere tilbudet av gode finansielle tjenester i utviklingsland. Tall for innskudd og utlån viser i hvilken grad finansinstitu-sjonene vi er investert i oppnår dette målet.

Finansinstitusjonene Norfund har investert i har mer enn 8,7 millioner låntakere og over 27,8 milliarder kroner i utlån. Nesten 70 prosent av disse låntakerne var klienter i BRAC, men BRACs låntakere stod kun for 14 prosent av det totale lånevolumet siden disse kundene har mange små lån. Finans-

TABELL 7 – NØKKELTALL FINANSINSTITUSJONER

Investeringsavtaler	1179 mill kr
Netto utbetalt til investeringene	930 mill kr
Investeringsavtaler mikrofinans	651 mill kr
Nye investeringsavtaler 2010	170 mill kr
Antall investeringer	26
Andel i minst utviklede land	42 %
Andel oppstartsbedrifter	35 %
Andel egenkapital investeringer	30 %
Sysselsatte	40 000
Kvinneandel	36 %
Innbetaling til lokale myndigheter	675 mill kr
Norfunds vektede andel av selskapsskatt	6,6 mill kr
Kundeinnskudd i finansinstitusjonene	13 800 mill kr
Utlån i finansinstitusjonene	27 800 mill kr
God eierstyring fra 1 (dårligst) til 5 (best)	3,75

Geografisk fordeling av investeringer i finansinstitusjoner.

FINANSIERING AV SMÅSKALA BEDRIFTER I KENYA

Family Bank Limited startet som en boligsparebank for 25 år siden og ble omgjort til en fullverdig bank i 2007. Family Bank fokuserer på den nedre enden av markedet, inkludert juniorlønnede arbeidstakere, småskala bønder og mikro, små og mellomstore bedrifter. Banken opererer med mer enn 50 avdelinger over hele Kenya, og bankens utstrekning suppleres med nesten 300 minibanker. Family Bank retter seg også mot ungdoms- og kvinnegrupper. Disse sektorene utgjør den største delen av befolkningen, og gir dermed Family Bank gode vekstmuligheter. For å imøtekomme sin målgruppe har Family Bank innført en "no fee "-konto som har økt innskudd fra kunder betraktelig. Dette produktet gjør det mulig for lavinntektssegmentet av markedet å ha tilgang til bankkontoer, en svært positiv strategi med hensyn til utviklingseffekter. I 2010 deltok Norfund i en total investering i Family Bank på om lag 65 millioner norske kroner (Norfunds investering utgjorde 18 millioner kroner). For å feire investeringen ble det organisert en stor begivenhet i Nairobi i oktober, med Kenyas statsminister Mr Raila Odinga som æresgjest og hovedtaler.

Fra venstre: Titus K. Muya (grunnlegger av Family Bank), Raila Odinga (statsminister i Kenya), Samuel Kingori (statsministerens kontor), professor Njunguna Ndungu (sentralbanksjef).

institusjonene rapporterte at de i 2010 hadde gitt lån til 63 000 SMBer og 1,6 millioner kvinnelige låntakere[4].

12 av Norfunds finansinstitusjoner har konsesjon til å ha innskuddskontoer. I 2010 hadde institusjonene som rapporterte på antall innskudd nesten 3,5 millioner kunder med innskuddskontoer, med et totalt innskudd på 13,8 milliarder kroner. Over halvparten av disse var kunder ved Capitec Bank, som også er den av finansinstitusjonene som har hatt den største veksten siden 2009. 106 000 av innskuddene tilhørte SMBer, og 1,2 millioner tilhørte kvinnelige innskytere.

Virksomhetsstyring

God virksomhetsstyring er avgjørende for bærekraftig vekst. Norfund arbeider derfor aktivt med våre finansinstitusjoner for både å identifisere og løse utfordringer ved virksomhetsstyringen, og for å bidra til at fondene utvikler seg mot bransjens beste praksiser. I noen tilfeller sitter Norfund i styret i virksomhetene (som for eksempel i Banco Terra, DFCU, Family Bank og HKL), mens i andre tilfeller jobber Norfund aktivt med fondenes styre og ledelse utenfra. Norfunds tilskuddsordning gir også støtte til prosjekter for å bedre selskapsledelsen og eierstyringen av våre fondsforvaltere (for eksempel gjennom støtte til opplæringsprogrammer og kurs).

I gjennomsnitt har finansinstitusjonene vi er investert i en score for virksomhetsstyring på 3,75 . Selv om denne scoren innebærer at finansinstitusjonene i gjennomsnitt har tilfredsstillende retningslinjer og rammeverk for virksomhetsstyring, er det store variasjoner mellom virksomhetene. Både de regulerte finansinstitusjonene som henvender seg

4 Oppdelingen i antall SMBer omfatter ikke BRAC og Capitecs kunder, siden de ikke hadde mulighet til å rapportere tall oppdelt i forhold til denne klassifikasjonen. BRAC oppga heller ikke tall for kvinnelige låntakere og sparere. Dette er to av de største finansinstitusjonene i Norfunds portefølje, og tallene må derfor sees i forhold til dette.

til SMB-markedet (eksempelvis Real People) og de modne mikrofinansinstitusjonene har robuste rammeverk, mens det er store kvalitetsforskjeller blant de øvrige fondene som investerer i finansinstitusjoner. Norfund vil fortsette å arbeide med noen av våre fond og mikrofinansinstitusjoner i 2011 for å forbedre deres virksomhetsstyring.

Utsikter for 2011

I 2011 vil Norfund fortsette satsingen på finansinstitusjoner med særlig vekt på mikrofinans og banker med fokus på SMBer. 2010 har blitt brukt til å bygge nettverk og skaffe innsikt i mulige fremtidige prosjekter i viktige områder som Sørøst-Asia og Øst-Afrika. I 2011 vil vi konsentrere oss om å gjennomføre flere nye investeringer i Norfunds strategiske fokusområder, og målsetningen er å oppnå samme investeringsvolum som i 2009.

FIGUR 14 – NYE INVESTERINGER PER ÅR, FINANSINSTITUSJONER

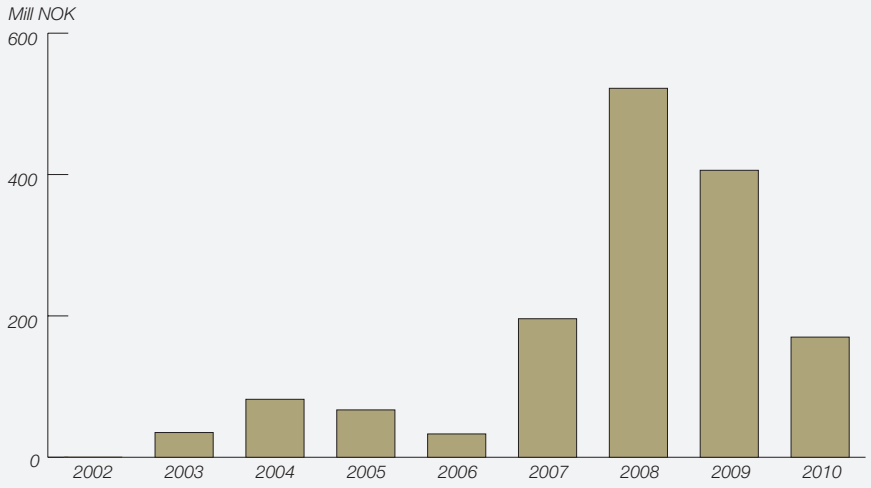

ERFARINGEN MED NOREX OG ETABLERINGEN AV EN FELLES ØSTAFRIKANSK BØRS

På grunn av manglende finansiell infrastruktur og fungerende børser i Øst-Afrika, har de fleste SMBer ikke mulighet til å skaffe kapital gjennom en børsnotering. Samtidig gir børser den mest transparente formen for salg av et selskap. En børsnotering medfører også visse krav til eierstyringen, blant annet i forhold til regnskapsstandarder.

De nordiske markedene og Norfunds erfaringer fra regionalisering av de relevante børsene kan fungere som et godt eksempel for enkelte regioner i Afrika, og særlig i Øst-Afrika. Veien frem til integrering er lang, men en undersøkelse av hvordan et effektivt og velfungerende østafrikansk felles kapitalmarked kan skapes, kan nå langt i å kartlegge potensialet for et større prosjekt.

Norex er et samarbeid mellom de nordiske børsene med mål om å etablere et felles nordisk aksjemarked. Mot slutten av 2010 godkjente Norfunds tilskuddsordning et prosjekt hvor eksterne konsulenter ble engasjert for å støtte Norfund med å legge frem erfaringene fra Norex. En presentasjon ble holdt for lederne av de østafrikanske børsene og andre interessenter under et møte i EA Stock Exchange Association (EASEA) i Uganda. Det ble også diskutert om, og hvordan, Norfund kan bidra til integrasjonen av de østafrikanske børsene. I oppfølgingsmøter har det blitt forsikret at EASEA vurderer å søke støtte fra Norfund for å realisere integreringen av børsene. Den første fasen i dette arbeidet vil være et to-dagers arbeidsmøte ledet av Norfund for å utarbeide en implementeringsplan.

STYRKING AV DE FINANSIELLE MARKEDENE I BANGLADESH

BRAC Bank Ltd. er ansett som markedslederen innen finansiering til små og mellomstore bedrifter (SMBer) i Bangladesh. Et viktig strategisk fokus for banken er å levere bankprodukter og -tjenester til områder av landet der mindre selskaper per i dag ikke har tilgang til finansiering. 60 millioner foretak antas å ikke ha tilgang til slike tjenester i Bangladesh. For å kunne tiltrekke seg rimelig og stabil finansiering har banken blitt en fullverdig kommersiell bank. I tillegg til utlån, tilbyr BRAC Bank spare- og investeringsprodukter til øvre del av privatmarkedet og varefinansierings-produkter til større bedrifter. Ledelsen er imidlertid forpliktet til å holde mer enn 60 prosent av porteføljen i små bedrifter. For SMBene i porteføljen er gjennom-snittlig lånebeløp rundt 650 000 bangladeshiske Taka (53 000 kroner) og den maksimale løpetiden er 21 måneder.

I oktober 2010 investerte Norfund 490 millioner bangladeshiske Thaka (40 millioner norske kroner) i BRAC Bank. Dette er en del av et børsnotert konvertibelt obligasjonslån på tre milliarder Bangladeshiske Thaka. I vestlige økonomier er obligasjonslån en viktig måte å skaffe finansiering til banker og større bedrifter. Dette er første gang internasjonale investorer deltok i et obligasjonslån i Bangladesh. Norfund mener deltakelse i børsnoterte obligasjonslån er et verdifullt og viktig bidrag til styrkingen av de finansielle markedene i utviklingsland.

KAPITTEL 6

SMB-FOND

SMB-FOND – NÅR UT TIL SMÅ OG MELLOMSTORE BEDRIFTER

Små og mellomstore bedrifter (SMBer) er sentrale for en velfungerende økonomi. Denne typen bedrifter bidrar til lokal sysselsetting, diversifisering av økonomien og økonomisk vekst. Investeringer i fond er en velegnet strategi for å nå ut til SMBer. Investeringer i SMB-sektoren i Norfunds markeder er svært krevende, og tett oppfølging av bedriftene er nødvendig. Erfaring har vist at utvalgte lokale fondsforvaltere kan gjøre denne jobben godt og bidra til å skape betydelige verdier. Norfund har opparbeidet kompetanse på utvelgelse av forvaltere og etablering av hensiktsmessige fondsstrukturer.

HØYDEPUNKTER I 2010

- Totalt 153 millioner kroner ble investert i tre ulike fond.
- Den største nye investeringen var i Agri-Vie, som investerer innen jordbruk-, skogbruk- og akvakultur i Afrika sør for Sahara. Norfund investerte 65 millioner kroner i dette fondet.
- Norfund har jobbet med å etablere en saminvesteringsmekanisme for å mobilisere privat kapital til å investere i aktive eierfond i Norfunds fokusområder. Vi erfarer at denne type investeringer kan gi god avkastning, men at norsk og nordisk privat kapital i liten grad er klare for å investere i denne type fond.

Norfund har en fondsportefølje bestående av totalt 36 fond investert i Latin-Amerika, Asia og Afrika. Fondene investerer lokalt i SMBer, primært med egenkapitalinstrumenter. Norfunds totale forpliktelser for fondsinvesteringer var ved utgangen av 2010 1 464 millioner kroner, hvorav 744 millioner var netto utbetalt. I tillegg har Norfund eierinteresser i tre fondsforvaltningsselskaper.

Avkastningen innen SMB-fond var generelt god i 2010, med meget god utvikling i enkelte fond i Asia og Afrika og en internrente på 10 prosent på porteføljenivå for året. Fondene med størst bidrag til avkastning i 2010 inkluderer Aureos Africa Fund, Aureos South Asia Fund, Aureos South East Asia Fund, Horizon Tech Ventures og Horizon Equity partners.

Fondsporteføljen i Sentral-Amerika har hatt en negativ utvikling i 2010. Dette skyldes spesielt større nedskrivninger i ACAF. Noen av våre fondsinvesteringer har negativ internrente i 2010 som følge av at de er i en oppstartsfase. I henhold til internasjonale retningslinjer for verdivurdering vil fond i en oppstartsfase typisk ha negativ avkastning. Dette gjelder Evolution One Fund, Fanisi Venture Funds East Africa og Cambodia-Laos Development Fund.

Strategi

Norfund investerer egenkapital i aktive eierfond, blant annet venturekapitalfond (se tekstboks side 37) som retter seg mot SMBer som trenger vekstkapital og ekspertise. Ved å investere i SMB-fond og fondsforvaltere hjelper Norfund til med å bygge opp den formelle økonomien og styrke det lokale kapitalmarkedet.

Fremover vil Norfund fortsette å investere i SMB-fond, primært gjennom eksterne fondsforvaltere der Norfund ikke er eier, men også i enkelte tilfeller ved å etablere og eie nye fondsforvaltere der det er identifisert et behov i markedet. Erfaring viser at denne formen for investering er spesielt krevende, men at det er mulig å lykkes.

Norfunds fokus på SMBer, vår vilje til å investere i førstegangs fondsforvaltere og til å etablere fond og fondsforvaltere der et behov eksisterer i dag, er vårt viktigste bidrag for å være addisjonelle. I tillegg arbeider Norfund sammen med andre investorer for økt gjennomsiktighet i investeringsfondene, både når det gjelder juridisk avtaleverk og honorarstrukturer.

Norfund investerer i SMB-fond med en klar utviklingsprofil i markeder der mangelen på kapital er stor. Det er også viktig å utvikle markeder for private investeringer i fond. Tilgangen til kommersiell privat kapital er ofte begrenset på grunn av fondenes størrelse, et smalt investeringsområde eller mangel på resultater å vise til. For å mobilisere flere private aktører investerer vi også i større, mer erfarne fond, i tillegg til de små førstegenerasjonsfondene.

Aktivitet i 2010

Investeringsområdet SMB-fond inngikk investeringsforpliktelser i tre ulike fond på totalt 153 millioner kroner i 2010:

Agri-Vie er et fond som spesialiserer seg på investeringer i SMBer innen jordbruk-, skogbruk- og akvakultur i Afrika sør for Sahara. Fondet er blant de største av sitt slag i regionen og vil kunne spille en viktig rolle for videreutviklingen av disse sektorene i Afrika sør for Sahara. Norfund har investert 75 millioner rand (65 millioner kroner) i fondet på totalt 796 millioner rand (689 millioner kroner). De viktigste medinvestorene i fondet er Sanlam Life Insurance Ltd og W. K. Kellogg Foundation.

Aureos South East Asia Fund II (ASEAF II) er Aureos' andre fond i Sørøst-Asia. Fondet er et generalistfond som investerer i mellomstore selskaper. Norfund etablerte Aureos sammen med britiske CDC I 2001 og solgte seg helt ut I 2008. Aureos er fortsatt den viktigste fondsforvalteren for Norfund. Norfund har investert 5 millioner dollar (29 millioner kroner) i ASEAF II, som totalt vil forvalte omlag 250 millioner dollar.

AKTIVE EIERFOND (PRIVATE EQUITY-FOND)

Investorer skyter inn penger i fond som brukes til investeringer i selskaper i svært tidlig fase, vekstfase eller restrukturingsfase. Fondene opererer som langsiktige og svært aktive eiere for å utvikle verdier i selskapene.

VENTUREKAPITAL

Underkategori av aktive eierfond. Investeringer i teknologiselskaper i en tidlig fase, som står foran vekst og ekspansjon.

Frontier Fund er et førstegenerasjons aktivt eierfond som investerer i SMBer i Bangladesh. Fondet er det første av sitt slag i landet. Norfund har investert 10 millioner dollar i fondet (59 millioner kroner). Fondet er nærmere beskrevet i egen tekst.

En annen viktig aktivitet for investeringsområdet i 2010 var arbeidet med å øke omfanget av privat kapital i Norfunds fokusområder. Norfunds strategi for 2010 hadde en tydelig målsetning om å mobilisere mer privat kapital og kompetanse til våre investeringer. Dette for å styrke Norfunds katalytiske rolle. Norfund vurderte flere saminvesteringsmodeller, og flere private miljøer viste interesse for å lære mer om mulighetene i Norfunds investeringsområder. Likevel erfarte Norfund at det var vanskelig å oppnå tilstrekkelig engasjement for faktiske investeringer i et større fond – i-fond-initiativ i 2010. Private investorer er forsiktige med å gå inn i ukjente markeder, og mange av de større institusjonelle investorene mangler mandat for å kunne foreta denne typen investeringer.

TABELL 8 – NØKKELTALL SMB-FOND

Investeringsavtaler	1 463 mill kr
Netto utbetalt til investeringene	744 mill kr
Nye investeringsavtaler 2010	153 mill kr
Antall investeringer	36
Andel i minst utviklede land	21 %
Andel oppstartsbedrifter	15 %
Sysselsatte i fondenes investeringer	93 000
Kvinneandel	38 %
Innbetaling til lokale myndigheter	1 146 mill kr
Norfunds vektede andel av selskapsskatt	13 mill kr
Antall første generasjonsfond	24
God eierstyring fra 1 (dårligst) til 5 (best)	2,75

Geografisk fordeling av fondsinvesteringer.

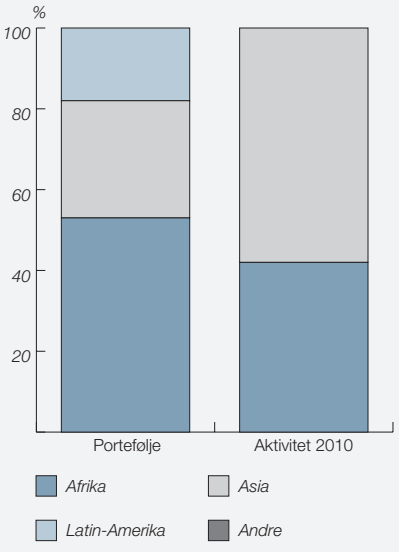

Utviklingseffekter

Andel av porteføljen i MUL, Afrika, oppstartsbedrifter og egenkapital
53 prosent av porteføljen innen investeringsområdet SMB-fond er investert i Afrika, og 21 prosent er investert i MUL. 15 prosent av kapitalen er investert i nyetablerte fondsforvaltere som har satt opp nye, innovative fond med hensyn til geografi og/eller segment. I hovedsak investerer fondene med egenkapital i bedriftene.

Arbeidsplasser og skatt
93 000 personer var i 2010 sysselsatt i bedriftene investert i via Norfunds investeringsområde SMB-fond.
Av disse var 37 prosent kvinner[5].

FIGUR 15 – NYE INVESTERINGER PER ÅR, SMB-FOND

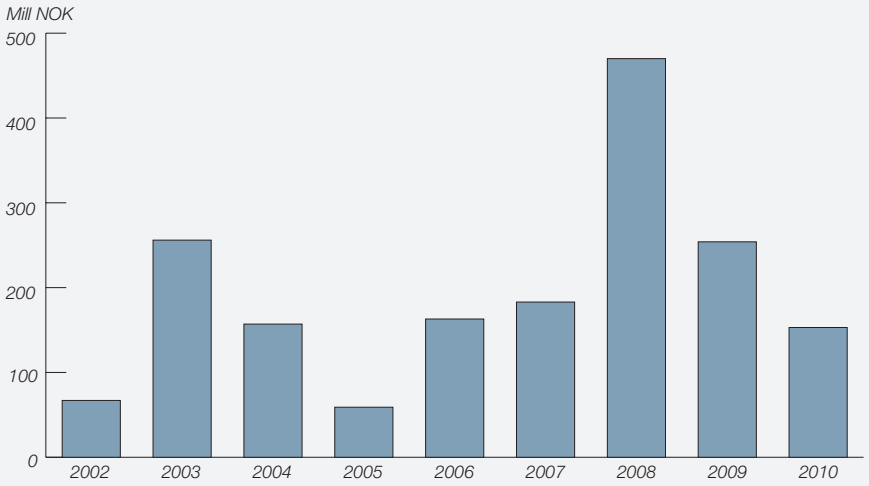

Selskapene betalte over 1,1 milliarder kroner til lokale myndigheter i blant annet selskapsskatt, avgifter og lisenser. Vektet i forhold til Norfunds eierandel, betalte fondene 13 millioner kroner i selskapsskatt.

Førstegangsforvaltere
Omtrent to tredjedeler av SMB-fondene Norfund har investert i, er forvaltet av førstegangsforvaltere. Motivasjonen for å rapportere på denne indikatoren er at mange førstegangsforvaltere har vanskeligheter med å tiltrekke seg kapital i det private kapitalmarkedet. Ved å investere i kvalifiserte førstegangsfondsforvaltere spiller Norfund også en rolle i å stimulere til konkurranse mellom fondsforvaltere i utviklingsland.

Utbetalingsraten for våre SMB-fond er en annen utviklingsindikator Norfund følger nøye med på. Et typisk fond er satt opp slik at de har en investeringsperiode på 3 til 5 år, der fondene investerer kapitalen investorene har forpliktet seg til å investere i fondet. Imidlertid kan det være en utfordring å investere kapitalen i tide. Dette skyldes i stor grad utfordringer med å investere i fremvoksende og lite utviklede markeder på en god måte. Utbetalingsraten er spesielt lav for førstegangsforvaltere, og Norfund jobber derfor aktivt sammen med fondsforvalterne og andre fondsinvestorer for å forbedre utbetalingsraten.

Virksomhetsstyring
God virksomhetsstyring er avgjørende for bærekraftig vekst. Virksomhetsstyring kan defineres som systemet for ledelse og kontroll av et selskap. De fleste små selskaper, spesielt familiebedrifter, kan klare seg fint med svake eller manglende styringsstrukturer. Men uten tilstrekkelige strukturer vil disse selskapene møte mangfoldige styringsproblemer etter hvert som de vokser. Norfund arbeider derfor aktivt med våre fondsforvaltere for både å identifisere og løse utfordringer ved virksomhetsstyringen, og for å bidra til at fondene utvikler seg mot bransjens beste praksiser.

Hvert år foretar vi en kvalitativ vurdering av våre fondsforvalteres og finansinstitusjoners virksomhetsstyring. Deres rammeverk for virksomhetsstyring rangeres fra 1 til 5, avhengig av kvaliteten på og oppfølgingen av rammeverket. Karakteren 5 impliserer at institusjonen eller fondet kan dokumentere et solid rammeverk og gode kontrollmekanismer, mens karakteren 1 impliserer at forvalteren eller institusjonen ikke har et tilstrekkelig rammeverk på plass. Gjennomsnittlig karakter for SMB-fondene i 2010 var 2,75.

Norfunds fondsforvaltere fokuserer stadig mer på god virksomhetsstyring ved å sikre at deres respektive porteføljeselskaper har robuste styringssystemer.

5 Ved utgangen av 2010 hadde Norfund utbetalt kapital til 37 SMB-fond. 29 av disse rapporterte på deres utviklingseffekter.

Eksempelvis har vi i løpet av året observert forbedringer i de fleste av våre Aureos-fond. Det er imidlertid fremdeles rom for forbedringer i flere av våre fond, særlig i de nyeste, og Norfund vil fokusere spesielt på oppfølging av disse fondsforvalterne i 2011.

Som et initiativ for å bidra til bedre virksomhetsstyring, ga tilskuddsordningen i 2010 støtte til et opplæringsprogram for CASEIF IIs porteføljeselskaper. CASEIF II ansatte en virksomhetsstyringsekspert med erfaring fra SMBer, for å finne forbedringsmuligheter hos hvert enkelt porteføljeselskap og hjelpe dem med å implementere disse. Det var særlig viktig å kombinere familie- og forretningsinteresser i opplæringen, da de fleste selskapene er familiebedrifter. Prosjektet har hatt stor verdi både for enkeltselskapene og fondet CASEIF II.

Utsikter for 2011

SMB-fond vil fortsatt være et sentralt investeringsområde for Norfund. Norfund vil fortsette å investere i SMB-fond i henhold til investeringsstrategien. For 2011 og 2012 forventer vi at flere av de tidlige investeringsfondene vil realisere større verdier, og dette vil kunne frigjøre kapital til nye investeringsprosjekter. Norfund vil arbeide videre med å mobilisere privat kapital og forventer at interessen for aktive eierfond i fremvoksende markeder vil øke blant norske private investorer.

FRUKTBAR FONDSINVESTERING

I en region med lange tradisjoner innenfor landbruk, har det Costa Rica-baserte selskapet Caminos del Sol funnet en interessant nisje innen foredling av frukt og grønnsaker. Caminos kjøper mesteparten av råvarene fra lokale bønder (mange av disse er urfolk) og bearbeider varene for å øke salgsverdien. De ferdige produktene selges på det globale markedet. Mye av arbeidet er manuelt, og Caminos sikrer stabile arbeidsplasser til mer enn 150 ansatte, hvorav 95 er kvinner. Arbeiderne kommer hovedsakelig fra lokale småbyer som tradisjonelt har vært avhengige av sesongarbeid knyttet til innhøsting, mens de på Caminos har langt mer stabile muligheter. Caminos omsetter for over 10 millioner amerikanske dollar.

Caminos er et av selskapene i porteføljen til fondet CASEIF II, som Norfund har investert 24 millioner kroner i. Etter oppkjøpet av selskapet har midler fra fondet også blitt brukt til å forbedre produksjonsprosessene og integrering av verdikjeden.

FRONTIER FUND

Frontier Fund tilbyr egenkapital til SMBer i Bangladesh, et av verdens fattigste land. Som et av de første spesialiserte SMB-fondene i Bangladesh gir Frontier Fund helt nye muligheter for vekst og utvikling av selskaper som trenger kapital. Mange unge, dynamiske ledere med høyere utdannelse fra Europa eller USA tar over tradisjonelle bedrifter og endrer virksomheten med innovativ tankegang. Med mer en 150 millioner innbyggere og god tilgang på arbeidskraft er det mange muligheter. Norfund har investert 10 av totalt 88 millioner dollar i dette fondet som forvaltes av et bangladeshisk datterselskap av svenske Brummer and Partners. Fondet er et eksempel på et samarbeid mellom DFIer som Norfund, CDC, IFC og FMO, samt private svenske investorer, som til sammen står for 50 prosent av kapitalen.

KAPITTEL 7

INDUSTRIELLE PARTNERSKAP

INDUSTRIELLE PARTNERSKAP – DIREKTEINVESTERINGER MED SPESIELT STORE UTVIKLINGSEFFEKTER

Innenfor investeringsområdet industrielle partnerskap gir Norfund lån til og investerer egenkapital i enkeltbedrifter utenfor energi- og finanssektoren i det sørlige og østlige Afrika. Industrielle partnerskap har inngått investeringsavtaler for 189 millioner kroner i 2010, og ved utgangen av 2010 er avtalefestede investeringer på totalt 551 millioner kroner fordelt på 33 engasjementer.

HØYDEPUNKTER I 2010

- Økt satsing på landbruksinvesteringer i Afrika med blant annet investering i risproduksjon i Tanzania
- To investeringer i turisme i Øst-Afrika: Et hotellselskap i Rwanda og økoturisme i Masai Mara-området i Kenya

Norfund investerer direkte der det etablerte bankvesenet ikke tør satse, i nyetableringer og i andre prosjekter med stor risiko og høye utviklingseffekter. Dette er den investeringsformen som gir Norfund størst mulighet for å velge partnere og prosjekter, men investeringsformen er ressurskrevende og stiller store krav til prosjekt- og partnervurdering, samt sektor- og landforståelse. Eiere, ledelse, myndigheter og ofte også kunder, er involvert i arbeidet med å gjøre selskapet levedyktig. Lykkes man, kan lønnsomheten og utviklingseffektene bli betydelige, både for lokalsamfunnet og for landet.

Strategi

Industrielle partnerskap skal gjøre investeringer som har særlig store utviklingseffekter, ha et aktivt eierskap og et lokalt nettverk og tilstedeværelse. Det geografiske satsingsområdet er Afrika sør for Sahara.

Landbruk og landbruksrelatert industri er viktigst, men vi investerer også i andre sektorer som turisme og industri. Norske bedrifter har et stort potensial for å bidra til vekst i Afrika, og Norfund ønsker flere investeringer i samarbeid med norske bedrifter. I tillegg til kapital, bistår Norfund partnere med land- og markedsforståelse, lokalt forankret investeringskompetanse gjennom våre erfarne prosjektledere, og et lokalt næringslivsnettverk.

Innenfor industrielle partnerskap søker vi normalt egenkapitalposisjoner som gir innflytelse. Norfund eier normalt ikke mer enn 35 prosent av aksjene i et selskap, men i spesielle tilfeller har vi opp til 49 prosent eierandel.

Aktivitet i 2010

I 2010 inngikk Norfund investeringsforpliktelser verdt 189 millioner kroner innenfor området industrielle partnerskap. Investeringene gikk til tre nye bedrifter, oppfølgingssinvesteringer i Matanuska og Casquip og til en utvidet finansiell involvering i den europeiske samfinansieringsmekanismen European Financing Partners (EFP).

Avkastningen på denne krevende delporteføljen var på 7 prosent i 2010, og den har også vært god de tre foregående årene. To prosjekter ble avsluttet i 2010, GrameenPhone og Craft Silicon (se side 21).

Landbruk i Afrika

I 2010 investerte Norfund i risdyrking i Tanzania. Selskapet Agrica skal produsere ris for det nasjonale markedet (se tekstboks side 47).

Den totale landbruks- og skogbruksporteføljen i Norfund er med dette på 205 millioner i direkte investeringer. I tillegg er vi långiver til landbruksbanken LAAD

Produksjon av avokadoplanter, Africado, Tanzania

og har investert i PE-fondet Agri-Vie som er rettet mot landbruk, samt enkelte investeringer gjennom andre fond. Den totale landbruksporteføljen er på omtrent 335 millioner kroner.

Norfund har i 2010 brukt betydelige ressurser på å følge opp og videreutvikle andre landsbruksinvesteringer i porteføljen, som Casquip i Swaziland, Matanuska i Mosambik og Africado i Tanzania.

Reiseliv

Norfund investerte i to nye reiselivsprosjekter i 2010. Med dette er reiselivsporteføljen på 150 millioner kroner. Basecamp Explorer Kenya driver i dag tre safaricamper i Masai Mara og har vunnet en rekke internasjonale priser for sitt pionerarbeid innenfor øko-turisme og ansvarlig reiseliv (se tekstboks side 48).

TPS (Rwanda) er et turisme- og hotellselskap som eier hotellene Kigali Serena Hotel og Lake Kivu Serena Hotel i Gisenyi, og bygger en ny lodge Kinigi Lodge i Ruhengeri-området i det nord-vestre hjørnet av Rwanda. Majoriteten i selskapet er eid av Aga Khan Fund for Economic Development (AKFED) og er ledet og markedsført under Serena kjeden. Kinigi Lodge skal betjene den viktige fjellgorilla-turismen, som er en meget viktig inntektskilde for Rwanda. Norfund vil investere omtrent 30 millioner kroner i prosjektet.

TABELL 9 – NØKKELTALL INDUSTRIELLE PARTNERSKAP

Investeringsavtaler	552 mill kr
Netto utbetalt til investeringene	297 mill kr
Nye investeringsavtaler 2010	189 mill kr
Antall investeringer	18
Andel i minst utviklede land	67 %
Andel oppstartsbedrifter	30 %
Andel egenkapitalinvesteringer	51 %
Sysselsatte	12 500
Kvinneandel	13 %
Innbetaling til lokale myndigheter	755 mill kr
Norfunds vektede andel av selskapsskatt	0,4 mill kr
Nasjonale innkjøp	200 mill kr

Geografisk fordeling av investeringer i industrielle partnerskap.

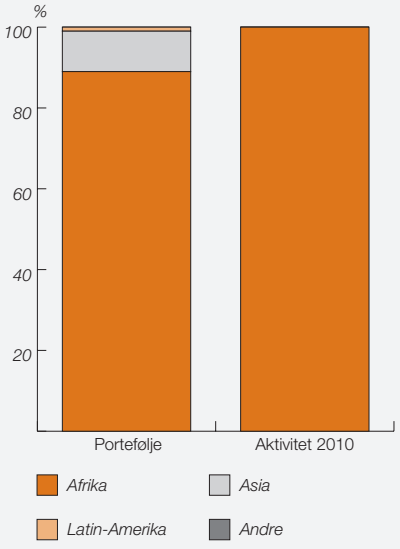

LANDBRUK I AFRIKA

Landbruk i Afrika er viktig fordi investeringer i sektoren har stor utviklingseffekt. Studier viser at vekst i landbrukssektoren er minst dobbelt så effektivt for å redusere fattigdom som vekst i andre sektorer. Investeringer i landbruk kan gi betydelig sysselsettingseffekt, eksportinntekter eller spart import, i tillegg til kontantinntekter for småbønder. Det er et stort potensiale for vekst i landbruket i Afrika, både fordi store areal ligger brakk, og fordi gjennomsnittsavlingene er langt under det vi ser i andre verdensdeler.

Investeringer i landbruk har vist seg å ha stor risiko, og fiaskoene har vært mange. Det er agronomisk risiko knyttet til vær, sykdommer og skadedyr. I tillegg er det krevende å rekruttere kompetent ledelse. Markedet for landbruksprodukter er utsatt for betydelige prissvingninger og kan ofte være politisk styrt gjennom offentlig regulering. Tilgang til jord er et sensitivt område. Det kan ha store skadevirkninger for den lokale befolkningen hvis det ikke håndteres på en ansvarlig måte. Det er også viktig å sørge for at virksomheten drives på en miljømessig ansvarlig måte slik at det ikke oppstår skadevirkninger på jord eller vannressurser.

Landbruk er et satsingsområde for Norfund, og vi bygger opp kompetanse for at dette skal bli et område hvor Norfund har spisskompetanse.

FIGUR 16 – NYE INVESTERINGER PER ÅR, INDUSTRIELLE PARTNERSKAP

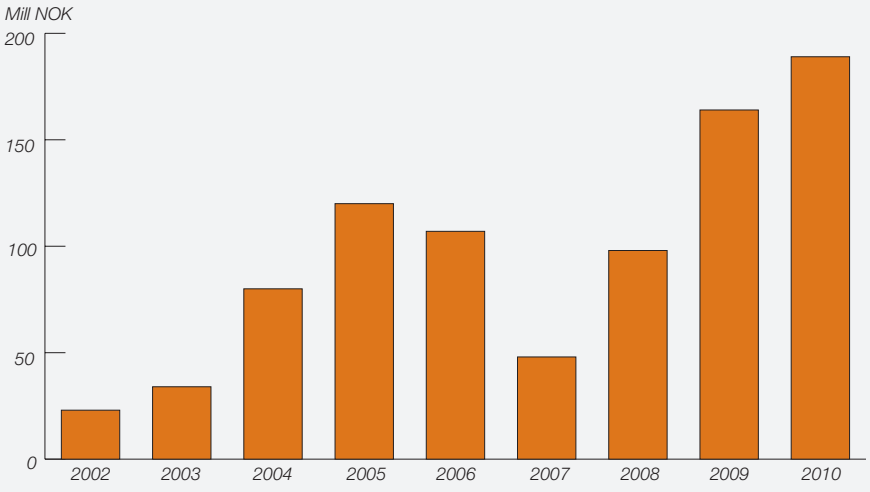

Som en arbeidsintensiv næring skaper turisme store økonomiske ringvirkninger og gir mange utviklingseffekter. Dette er særlig viktig i verdens fattigste land: I dag er turisme den største eksportnæringen i 47 av de 50 minst utviklede landene. Natur, dyreliv og lokale kulturer er ofte de viktigste aktiva i disse områdene. Godt organisert turisme skaper bærekraftig bruk av ressursene og kan sikre inntekter for lokalsamfunn som har få andre alternativer. Antallet turistreiser internasjonalt steg med 7 prosent i 2010 og det ventes en årlig vekst på 4 prosent fram til 2020. Veksten er særlig sterk i utviklingsland, og i 2008 reiste 47 prosent av turister til disse landene.

Turisme er imidlertid en industri som krever mye egenkapital for å finansielt håndtere de svingninger som industrien opplever. Det er også høye faste kostnader i bransjen. Disse utfordringene gjør at private investorer ofte vurderer slike investeringer i fattige utviklingsland som høyrisiko. For Norfund er derfor turisme en viktig sektor hvor vår langsiktige kapital ofte er avgjørende for å skape ny virksomhet.

Norfund har i dag en portefølje på ca 150 millioner kroner i sektoren og har under vurdering flere prosjekter i land som Kenya, Tanzania, Burundi og Mosambik. Erfaringen er at samarbeid med solide partnere og langsiktighet er svært viktige faktorer for å lykkes.

Forsterket europeisk samarbeid
Norfund har siden 2005 deltatt i samfinansieringsmekanismen European Financing Partners (EFP) sammen med Norfunds mange europeiske søsterorganisasjoner og European Investment Bank (EIB).

EFP ble evaluert i 2009 og fikk positiv omtale som en ubyråkratisk og effektiv ordning som når ut til bedrifter i fattige land.

Gjennom EFP har Norfund investert i 11 prosjekter, hvorav alle er i Afrika, og 55 prosent i MUL. I tillegg til at EFP muliggjør finansiering for større prosjekter i utviklingsland, er også EFP viktig for samarbeid og overføring av kompetanse mellom de europeiske DFIene. I 2010 avtalte Norfund å investere nye 10 millioner euro i EFP.

Låneordning for småbedrifter (SE-lån)
Norfund har på oppdrag fra Stortinget opprettet en låneordning for å gi små lån til norske bedrifter som investerer i utviklingsland (tidligere MUL-låneordningen). Formålet er å realisere risikofylte prosjekter med høy utviklingseffekt. Lokal forankring og kompetanseoverføring blir vektlagt. I løpet av 2010 ble det gitt ett nytt lån under denne ordningen, til Pride Arcitects i Uganda. Ordningen ble også revidert ved at virkeområdet ble utvidet til alle land i Norfunds investeringsområde (se tabell på omslagssiden), og retningslinjene ble noe forenklet. Dette innebærer at ordningen kan brukes i en rekke nye land, som Vietnam, Kenya, Zimbabwe, Namibia og Sør-Afrika, samt 6 land i Mellom-Amerika.

Green Resources sitt sagbruk, Sao Hill, Tanzania.

Utviklingseffekter

Andel av porteføljen i MUL, Afrika, oppstartsbedrifter og egenkapital
89 prosent av den avtalefestede porteføljen innen industrielle partnerskap er investert i Afrika, og alle nye investeringer vil være i Afrika sør for Sahara. MUL andelen i porteføljen er 67 prosent. 30 prosent er i oppstartsprosjekter, men ser man på investeringene som har blitt gjort siden Norfunds nye strategi trådte i kraft i 2007, er andelen 43 prosent. Nesten halvparten, 44 prosent av kapitalen, er investert som egenkapital.

Arbeidsplasser
En viktig utviklingseffekt av Norfunds virksomhet er at bedriftsetableringer og – utvidelser skaper arbeidsplasser. Jobber i den formelle økonomien sikrer de ansatte større stabilitet slik at de lettere kan planlegge livet sitt og låne på framtidig inntekt.

I investeringsområdet Industrielle partnerskap var det 14 aktive investeringer i 2010. Selskapene er veldig ulike. For eksempel er tre av selskapene svært små og lånefinansiert gjennom SE-låneordningen. De har kun en håndfull ansatte hver, mens TPS Pakistan og Matanuska har flere tusen ansatte. Totalt arbeidet 12 500 ansatte i bedriftene investert i gjennom dette investeringsområdet. Kvinneandelen var på 13 prosent. Andelen er høyest i Casquip og Nicafish som er bedrifter innen

primærnæringer og lavest i service bedrifter som TPS Pakisan og Kabul Serena Hotel.

Utover de formelt ansatte i selskapene, er det mange som også indirekte tjener på dem, for eksempel leverandører av varer og tjenester, og kontraktører. Det er vanskelig å tallfeste hvor mange dette gjelder, men Agrica og Matanuska anslår for eksempel at henholdsvis 350 og 400 personer, i tillegg til selskapenes egne ansatte, hadde sin hovedinntekt fra jobber tilknyttet selskapene i 2010. Nicafish gir levebrød til nærmere 2 000 lokale fiskere knyttet til salg av fangsten til selskapet.

Skatteinntekter
Både selskapene Norfund investerer i og deres ansatte betaler skatter og avgifter til myndighetene som er viktig for å muliggjøre finansiering av fellesgoder. I 2010 bidro selskapene innenfor dette investeringsområdet med over 750 millioner kroner i skatter, avgifter og lisenser. Vektet i forhold til Norfunds eierandel betalte Industrielle partnerskap 0,4 millioner kroner i selskapsskatt. Dette tallet er lavt fordi skatten betalt av selskaper Norfund kun har låne-engasjement i, samt andre typer skatt enn selskapsskatt, er holdt utenfor. I tillegg er mange av Norfunds industrielle partnerskap-bedrifter i oppstartsfasen, og kun 4 av disse selskapene betalte selskapsskatt i 2010.

Nasjonale innkjøp
Når Norfund investerer er en forventet utviklingseffekt at det også skapes muligheter for annen næringsvirksomhet. Norfund ber derfor selskapene rapportere på innkjøp av varer og tjenester, og hvor mye som kjøpes nasjonalt eller importeres. Totalt foretok selskapene i 2010 nasjonale innkjøp for omtrent 200 millioner kroner, og de fleste gjorde mer enn halvparten av sine innkjøp i eget land. For noen, som for eksempel Nicafish og TPS Pakistan, var denne andelen over 70 prosent, mens for Matanuska var den kun 16 prosent. Ulikhetene kan forklares med at bedriftene er i ulike faser. Oppstartsbedrifter, som Matanuska, behøver ofte å importere mer spesialiserte varer og materiell enn bedrifter i regulær drift. I tillegg har ofte ikke de minst utviklede landene nasjonal industri til å forsyne eksportrettede bedrifter med nødvendige innsatsfaktorer. Videre er geografiske forhold av betydning: En bedrift som Matanuska har ekstra høy utviklingseffekt på grunn av sin isolerte plassering i Nord-Mosambik, men lokaliteten gjør det også nærliggende å importere varer fra markeder i naboland som Zimbabwe og Malawi i stedet for å handle varer med lengre transportvei internt i Mosambik.

Opplæring
En viktig utviklingseffekt av Norfunds virksomhet er kompetanseheving. Ansatte som tilegner seg nye ferdigheter, kunnskap og forståelse, blir mer verdifulle for selskapene og mer attraktive arbeidstakere.

Med unntak av to bedrifter, har alle gjennomført omfattende opplæringsvirksomhet. Eksempler er arbeidsrettede opplæringsprogrammer knyttet til jordbruksdrift, arbeidsledertrening, personalledelse og HMS. Over 10 prosent av de 12 500 ansatte i selskapene har også mottatt opplæring som ikke er direkte relatert til deres stillinger, for eksempel brannslukkings- og førstehjelpskurs, samt kurs relatert til privat helse og HIV/Aids.

Teknologioverføring
Teknologioverføring er en viktig utviklingseffekt, og bedriftsinvesteringer og forretningsaktivitet er effektive måter for realisering av slike effekter. Norfund legger derfor vekt på det antatte potensialet for teknologioverføring i våre investeringsbeslutninger. Det er elementer av teknologioverføring i åtte av de 14 investeringene i 2010. Eksempelvis har Green Resources innført en ny, mekanisert teknologi for oppfølging og stell av nyplantede trær i Tanzania, og Agrica gir småbønder i nærområdet opplæring i mer effektivt jordbruk for å sikre bedre avlinger.

Forbedring av infrastruktur
Selskapsetableringer kan også lede til forbedring av fysisk og sosial infrastruktur som kommer lokalsamfunnene til gode. Eksempler er veier som utbedres eller at elektrisitet og vannforsyning blir lettere tilgjengelig. Selskapene rapporterer til Norfund på dette, og seks selskaper rapporterer om slike aktiviteter. I 2010 har flere av våre investeringer bygget brønner, utbedret skoler og veier, og innført solcellebasert teknologi for strøm og oppvarming.

Utsikter for 2011
Industrielle partnerskap skal fortsette arbeidet med å bygge en portefølje av prosjekter med stor utviklingseffekt og høy addisjonalitet.

Landbruk og landbruksrelatert industri er prioritert, og vi vil bygge opp kompetanse innen dette feltet. I tillegg er det avgjørende å bygge opp en organisasjon som kan håndtere krevende prosjekter i vanskelige markeder.

RISPRODUKSJON FOR Å FØ EN NASJON

I september 2010 investerte Norfund 10 millioner dollar i risgården Agrica i Kilombero-dalen i Tanzania. Agrica ligger i et område som er antatt å ha en av de beste tilførslene av nedbør i Øst-Afrika. De 5 000 hektarene med dyrkbar mark har potensial til å produsere 30 000 tonn ris per år.

Tanzania er for øyeblikket ikke i stand til å produsere nok mat til å fø sin egen befolkning. Landbruket er fortsatt dominert av småskala bønder: Om lag 70 prosent av jordbruket er basert på manuell pløying av jorden, 20 prosent ved hjelp av okser, og 10 prosent med traktorer. Gitt myndighetenes satsing på støtte til fattige på landsbygda og reduksjon av underernæring, utpeker utvikling av landbruket seg som spesielt viktig. Veksten i matproduksjon har vært svak på grunn av manglende investeringer i infrastruktur, dårlig produksjonsteknologi og mangel på egnede finansieringsmekanismer for landbruksprosjekter.

Mange av de nødvendige vilkårene for dyrking av ris er naturgitte, men teknologi kan også gjøre en stor forskjell. Agrica er privilegerte og kan vise til særegne fasiliteter som et mini-vannkraftverk, rundt 150 kilometer med veier og drenering, boliger til de ansatte, kontorer, verksteder, lagerrom, en klinikk for grunnleggende helsetjenester og førstehjelp, samt en risfabrikk og et lager på til sammen 6200 kvadratmeter som inkluderer et førsteklasses anlegg for maling av korn. Norfunds investering gir Agrica muligheten til å gjøre sårt tiltrengte innkjøp av blant annet kjøretøy, maskiner, kjemikalier, frø, gjødsel og siloer for tørking av korn.

Agrica har initiert et 'System of Rice Intensification programme' (SRI) for å veilede småskala bønder slik at de kan øke avlingens kvalitet og kvantitet, og bidra til å sikre arbeid for unge voksne i området. Norfund er en av flere parter som finansierer programmet gjennom tilskuddsmidler. Det langsiktige målet er å øke antall deltakere i SRI-programmet fra 15 til så mange som 2700 bondefamilier innen 2013. Ved å doble eller tredoble avkastningen deres, vil SRI øke familiens årlige inntekt tilsvarende, og bidra til å redusere fattigdommen i området.

Med sin store produksjonskapasitet vil Agrica bidra til en vesentlig sikrere tilgang på ris i Tanzania. Dette prosjektet er derfor en viktig investering for Norfund for å bidra til landets risproduksjon, sysselsetting og import-substituering. Å fremme rollen til landets småskala bønder er fortsatt et klart mål for den tanzanianske regjeringen, og den er derfor avhengig av lokale prosjekter som Agrica. Prosjektet vil være et referansepunkt for regjeringens fremtidige satsing på å styrke jordbruket i landet.

BÆREKRAFTIG TURISME GJENNOM BASECAMP EXPLORER KENYA

Norfund har investert i det norskeide selskapet Basecamp Explorer Kenya Ltd, som driver tre safaricamper i Masai Mara-området i Kenya. Masai Mara grenser til Serengeti nasjonalpark og er et av de mest kjente turistmålene i Afrika. Økosystemet har den høyeste tettheten av ville dyr på kontinentet og er arena for den siste store dyremigrasjonen i verden. Masaiene, nomadefolket som lever i området, lever av husdyr som gjetes i området. De senere årene har varsellampene blinket for både den store migrasjonen og det tradisjonelle levesettet til masaiene. Knapphet på vann, privatisering av beitemarker, overbefolkning og fattigdom er store utfordringer i området.

Turisme utgjør 15 prosent av Kenyas BNP, og med en fantastisk natur og dyreliv har sektoren stort potensial. Det viktige er å finne vinn-vinn løsninger som løfter lokalbefolkningen ut av fattigdom samtidig som naturen bevares.

Ved siden av den forretningsmessige virksomheten har Basecamp Foundation blitt etablert for å bidra med sosiale og miljømessige tiltak i området. Stiftelsen har blant annet bidratt til et formelt samarbeid mellom over 500 masai jordeiere. De har omdannet landeiendommene sine til et privat naturkonservat, Mara Naboisho, og mottar faste inntekter fra turismen i området. På denne måten har masaiene blitt mindre økonomisk avhengig av kveghold, og forvaltningen av naturressursene blir bedre. En kontrollert form for safariturisme som støtter opp om masaienes levesett, gir dem på sikt bedre avkastning av jorda enn det jordbruk og kvegdrift kunne gitt, og sikrer samtidig bevaring av naturressursene og er en effektiv tilpasning til klimaendringer.

Basecamp i Masai Mara har i løpet av sin 12-årige historie fått stor anerkjennelse og vunnet en rekke priser. Selskapet har blant annet vunnet "Responsible Tourism Award" og "SKÅL`s Eco Award", og ble i 2009 utvalgt av National Geographic til en av de 10 beste savanneopplevelsene i verden.

KAPITTEL 8

ORGANISASJON OG LEDELSE

ORGANISASJON OG LEDELSE

Styret
Norfunds styre skal påse at fondet drives i samsvar med Norfund-loven, instruks fra eier og vedtatt strategi. Styret godkjenner enkeltinvesteringer over fastsatte beløp, og prosjekter som vurderes som høyrisiko. Investeringsbeslutning for øvrige prosjekter har styret delegert til administrerende direktør.

Investeringskomite
Investeringskomiteen er et rådgivende organ for administrerende direktør, og ledes av en ekstern person. Investeringskomiteen behandler alle investeringer minst to ganger: Først godkjennes prosjektet prinsipielt. Endelig godkjenning gis så etter grundig vurdering av risikoer og utviklingseffekter.

Investeringsavdelingene og regionskontorene
Norfund er organisert i tre investeringsavdelinger. Dette fordi ulik kompetanse og nettverk er nødvendig for å gjøre investeringer innenfor strategiens fokusområder. Lokal kompetanse er også viktig, og derfor har Norfund tre regionale kontorer med til sammen elleve ansatte. Disse rapporterer direkte til avdelingslederne i Oslo.

NORFUNDS ORGANISASJON

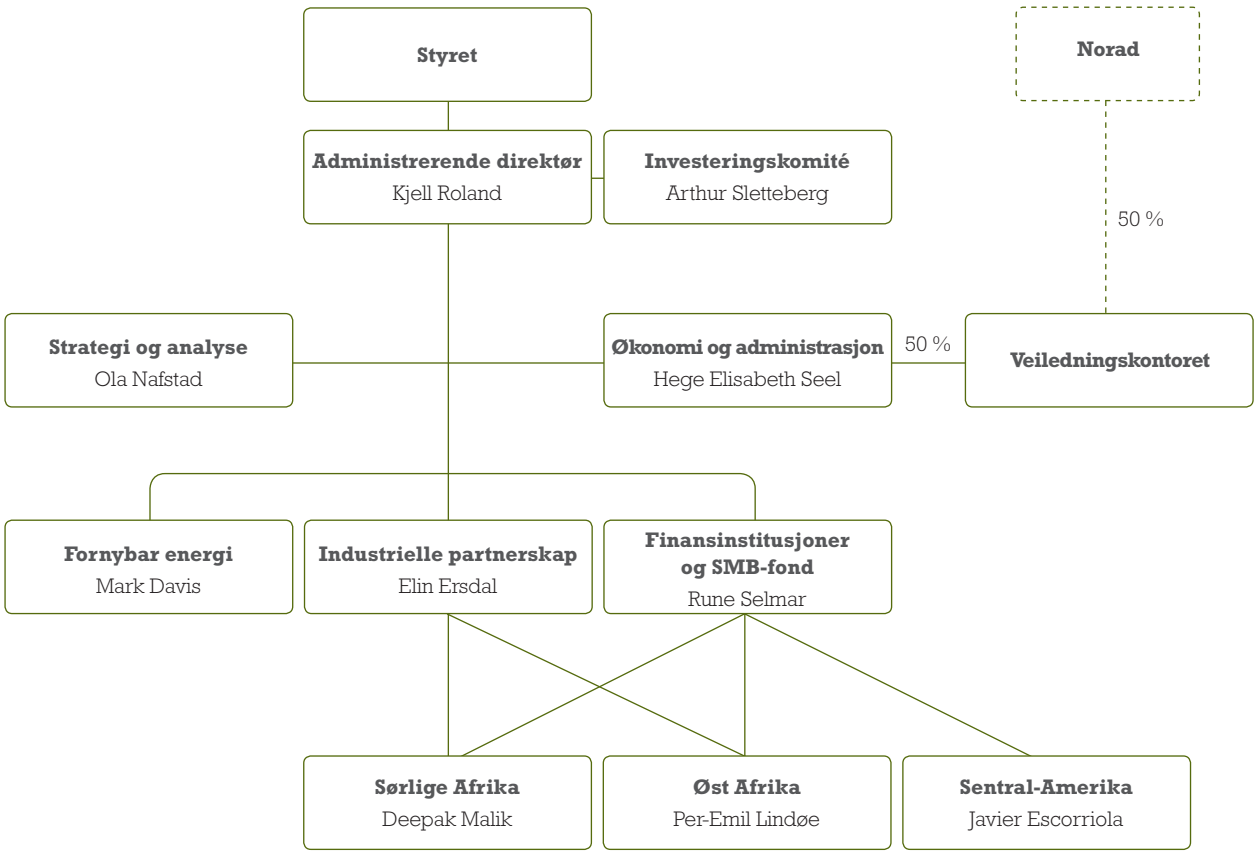

NORFUNDS STYRE I 2010

Styreleder Kristin Clemet, Oslo
Født i 1957, utdannet siviløkonom. Arbeider som leder i tankesmien Civita. Clemet har lang politisk erfaring og var utdannings- og forskningsminister fra 2001-2005, viseadministrerende direktør i NHO fra 1998 -2001, arbeids- og administrasjonsminister fra 1989-1990 og stortingsrepresentant fra 1989-1993. Clemet har også flere andre styreverv.

Styrets nestleder Karl-Christian Agerup, Oslo
Født i 1962, utdannet Master of Science in Management. Arbeider som administrerende direktør i Forskningsparken. Grunnlegger og partner i Northzone Ventures. Agerup har lang erfaring innen finanssektoren og har blant annet arbeidet i HUGIN AS, McKinsey & Company og Milipore Corporation. Han har dessuten styreerfaring fra LNU og Schibsted ASA.

Styremedlem Borghild Holen, Oslo
Født i 1955, utdannet siviløkonom. Banksjef i DnB NOR der hun leder internasjonal seksjon i divisjonen International Corporates and Institutions. Holen har bakgrunn fra Eksportfinans, som medlem av Nord-Sør/Bistandskommisjonen (1993-1995) og som tidligere styremedlem i GIEK.

Styremedlem Mari Skjærstad, Hamar
Født i 1969, utdannet jurist. Skjærstad er advokat og partner i advokatfirmaet Johnsrud, Sanderud & Skjærstad AS og har siden 1995 arbeidet som forretningsadvokat. Hun har nasjonal og internasjonal erfaring med transaksjonsjuss, kjøp og salg av virksomhet, finansiering og gründervirksomhet. Hun sitter også i flere andre styrer, blant annet i Gjensidige ASA, Mesta AS og Scana Industrier ASA.

Styremedlem Stein Tønnesson, Oslo
Født i 1953, doktorgrad i historie. Seniorforsker ved PRIO (Institutt for fredsforskning) og leder av forskningsprogrammet Ostasias fred ved Universitetet i Uppsala. Tønnesson har tidligere vært direktør for PRIO og leder for programstyret "Utviklingsveier i Sør" i Forskningsrådet. Han har styreerfaring fra CARE Norge og er styremedlem ved Institutt for samfunnsforskning (IFS).

Varamedlem Svein Tveitdal, Froland
Født i 1947, utdannet sivilingeniør. Direktør i Klima 2020 og miljøambassadør i Arendal kommune. Tveitdal var tidligere direktør i GRID-Arendal og divisjonsdirektør ved UNEPs (FNs miljøprogram) hovedkontor i Nairobi, Kenya. Han er i dag bl.a. styreleder i Stiftelsen Asplan, Sørlandet Europakontor, Frameworks AS, Purity AS og medlem av styrene i Universitetet i Agder, Earthprint Ltd og miljøstiftelsen ZERO.

Varamedlem Anett Hollum Valsvik, Oslo
Født i 1966, utdannet siviløkonom. Valsvik er ansatt i Det Norske Veritas og har tidligere arbeidet i Den asiatiske utviklingsbank og i Norad. Samlet har Valsvik mer enn ti års erfaring fra prosjekter innen bistand og internasjonale finansinstitusjoner. Valsvik satt i styret til Norplan fra 2003-2005 og har også vært styremedlem i Scan-Water AS.

DEFINISJONER OG FORKORTELSER

Addisjonalitet – Merverdi utover det markedet eller private kommersielle aktører normalt tilfører.

Aktivt eierfond (Private Equity-fond) – Investorer skyter inn penger i fond som igjen investerer i selskaper i oppstarts-, vekst- eller restruktureringsfase. Fondene opererer som langsiktige og svært aktive eiere for å utvikle verdier i selskapene.

Avtalefestede investeringer – Norfund har en ekstern forpliktelse på oppgitt beløp. Dette er størrelsen vi opererer med for alle porteføljetall.

BNP – Bruttonasjonalprodukt: Indikerer størrelsen på et lands økonomi, måles både totalt og per capita (per innbygger).

BNI – Brutto nasjonalinntekt

BRIC – Samlebetegnelse på verdens fire store vekstøkonomier: Brasil, Russland, India og Kina.

CDM – Clean Development Mechanism: Mekanisme fra Kyoto-protokollen som skal fremme utslippsreduksjoner i utviklingsland gjennom kvotehandel.

DAC – Development Assistance Committee: Et koordineringsorgan for bistand innenfor OECD (se forklaring nedenfor).

DFI – Development Finance Institution: En samlebetegnelse på institusjoner som investerer i utviklingsland med det formål å bekjempe fattigdom gjennom bidrag til økonomisk vekst. Norfund er en DFI.

EDFI – European Association of Development Finance Institutions: En europeisk sammenslutning av utviklingsinvestorer der Norfund er medlem

EFP – European Financing Partners. Et fond for samfinansiering av prosjekter for medlemmer i EDFI

Exit – Avslutning av et investeringsengasjement fra investors side gjennom salg av eierandeler eller tilbakebetaling av lån. Også kalt realisering.

FDI – Foreign Direct Investment: Utenlandske direkte investeringer.

FIPA – Fundo de Investimento Privado Angola. Et fond i Angola opprettet av Norfund.

GIEK – Garantiinstituttet for eksportkreditt

HMS – Helse, miljø og sikkerhet

ICCF – Interact Climate Change Facility. Klimafinansierings-mekanisme i samarbeid mellom europeiske DFI'er

IFC – International Finance Corporation. Del av Verdensbank-gruppen som investerer i privat sektor i u-land.

IMF International Monetary Fund – Det internasjonale pengefondet.

IRR – Internal Rate of Return. Internrente som sier noe om prosjekters avkastning for investorer.

Katalytisk – Mobilisering av ytterligere privat kapital og kompetanse på grunn av Norfunds deltakelse i prosjekter.

LAAD – Latin American-Agribusiness Development Corporation

MUL – Minst Utviklede Land. Disse er vanligvis definert med BNP per innbygger under 750 dollar.

NMI – Norsk mikrofinansinitiativ. Samarbeid mellom Norfund, DnB NOR, Storebrand, KLP og Ferd for å investere i mikrofinans

OECD – Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling. En internasjonal organisasjon for samarbeid mellom økonomisk utviklede land (industriland).

OFS – Oversjøiske finanssentre, også kjent som lukkede jurisdiksjoner eller "skatteparadiser".

SMBer – Små og mellomstore bedrifter. Etter IFCs definisjon har småbedrifter i utviklingsland inntil 50 ansatte og en omsetning på inntil 18 millioner kroner. Mellomstore bedrifter har mellom 50-300 ansatte og en omsetning på 18-45 millioner kroner.

Venturefond – Underkategori av aktive eierfond. Investeringer i teknologiselskaper i en tidlig fase, som står foran vekst og ekspansjon, typisk foran internasjonalisering.

Norfund

Norfunds hovedkontor, Oslo, Norge
Postadresse:
Postboks 1280 Vika
NO-0111 Oslo,
Besøksadresse:
Støperigata 2
Oslo, Norge
Telefon: +47 22 01 93 93
Faks: +47 22 01 93 94
E-post: post@norfund.no

Norfunds kontor i Mellom-Amerika, San José, Costa Rica
Postadresse:
PO Box 721-1000,
San José, Costa Rica
Besøksadresse:
Behind Multiplaza, 200 meters South East,
Terraforte Building, 4th Floor
San José, Costa Rica
Telefon: +506 2201 9292
Faks: +506 2201 5028

Norfunds kontor i Det sørlige Afrika, Johannesburg, Sør-Afrika
Postadresse:
Postnet Suite 411, Private Bag X153,
Bryanston 2021, Johannesburg,
South Africa
Besøksadresse:
1016 Oakhill, Fourways Golf Park,
Roos Street,Fourways 2055,
Johannesburg, South Africa
Telefon: +27 11 467 4070
Faks: +27 11 467 4079

Norfunds kontor i Øst-Afrika, Nairobi, Kenya
Postadresse:
P. O. box: 66162-00800,
Nairobi, Kenya
Besøksadresse:
4th Floor Arlington Block,
14 Riverside Drive, Nairobi, Kenya
Telefon: +254 (724) 256 947

www.norfund.no

DESIGN OG PRODUKSJON: 07 GRUPPEN

MILJØMERKET
TRYKKSAK FRA 07 OSLO • 241 344

100%
FSC
www.fsc.org
RECYCLED
Papir laget av resirkulert materiale
FSC™ C101826